

Nr 30.

Ankom till riksdagens kansli den 8 maj 1931 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av strafflagen m. m.

Genom en den 20 mars 1931 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 188, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga här nedan intagna förslag till

- 1) lag om ändring i vissa delar av strafflagen;
- 2) lag angående dagsböter utom strafflagens område (särskild böteslag); samt
- 3) lag om ändrad lydelse av 111 § strafflagen för krigsmakten.

Förslaget till »Lag om ändring i vissa delar av strafflagen» har den lydelse som framgår av följande sammanställning, utvisande skiljaktigheterna mellan gällande strafflag och det framlagda lagförslaget.

Strafflag**Kungl. Maj:ts förslag**

Härigenom förordnas, *dels* att i strafflagen 2 kap. 8, 9, 11, 12 och 17 §§, 9 kap. 5 och 8 §§, 10 kap. 1, 2, 13, 15—17, 19 och 23 §§, 11 kap. 1, 2, 4, 7, 8, 10 och 11 §§, 12 kap. 15 och 18 §§, 14 kap. 9, 12, 15, 17 och 21 §§, 16 kap. 11 §, 18 kap. 14 och 15 §§, 19 kap. 11, 17 och 22 §§, 22 kap. 6 och 17 §§ samt 24 kap. 2, 3, 5, 8 och 12—14 §§ skola erhålla följande ändrade lydelse, *dels* att 16 kap. 10 § och 25 kap. 21 § strafflagen skola upphöra att gälla:

2 Kap.

8 §.

Böter skola i penningar ådömas och kronan tillfalla. Minsta bot vare fem riksdaler riksmünt, ändå att beloppet, efter särskild i lagen utsatt beräkningsgrund, kunde ringare bliva. Högsta bot vare femhundra riksdaler riksmünt, där ej antingen annorledes i lagen uttryckligen bestämt är, eller ock ett högre belopp, efter särskild, för vissa fall stadgad, beräkningsgrund, kan äga rum.

9 §.

Ej må i mät för böter tagas den sakfälldes enda fasta egendom, varav han sin nödiga bärgning haver; ej nödig bostad; ej till jordbruket nödiga lösören eller vad den sakfällde eljest till sin närings bedrivande behöver; ej nödiga gång- och sängkläder för den sakfällde, hans make och oförsörjda barn eller adoptivbarn; ej heller av det förråd, som i huset finnes, vad till hans och hans husfolks underhåll i en månads tid erfordras.

Där enligt utsökningslagen egendom i större utsträckning än här sägs skall undantagas från utmätning, lände det till efterrättelse.

2 Kap.

8 §.

Böter ådömas i dagsböter. Antalet dagsböter bestämmes efter brottets beskaffenhet och vare minst en, högst etthundratjugu. Dagsboten fastställs i penningar till belopp från och med en till och med trehundra riksdaler riksmünt, efter ty prövas skäligt med hänsyn till den sakfälldes inkomst, förmögenhet, försörjningsskyldighet och ekonomiska förhållanden i övrigt. Är brottet ringa, må dagsbotens belopp därefter jämkas. Minsta bötesstraff vare fem riksdaler.

Där enligt lagen böter äro för särskilt fall bestämda till visst högsta belopp eller beroende av värdet å viss egendom, ådömes dock straffet omedelbart i penningar, ej under fem riksdaler.

Böter tillfalla kronan.

9 §.

Anstånd med böters gäldande så ock avbetalning av böter må äga rum i den ordning och under de villkor, Konungen bestämmer.

Ej må i mät för böter tagas den sakfälldes enda fasta egendom, varav han sin nödiga bärgning haver; ej nödig bostad; ej till jordbruket nödiga lösören eller vad den sakfällde eljest till sin närings bedrivande behöver; ej nödiga gång- och sängkläder för den sakfällde, hans make och oförsörjda barn eller adoptivbarn; ej heller av det förråd, som i huset finnes, vad till hans och hans husfolks underhåll i en månads tid erfordras. Där enligt utsökningslagen egendom i större utsträckning än här sägs skall undantagas från utmätning, lände det till efterrättelse.

11 §.

Vid sådan förvandling, som i 10 § sägs, svare tre dagars fängelse mot böter icke överstigande tio riksdaler, fyra dagars fängelse mot böter utöver tio till och med tjugu riksdaler, samt varje följande dags fängelse mot tjugu riksdalers böter, dock med iakttagande, att fängelsestraffet ej må sättas över sextio dagar, så att

böter icke överstigande

10 rdr svara emot 3 dagars fängelse däröver till och med

20 rdr svara emot 4 dagars fängelse

40 » » » 5 » »

60 » » » 6 » »

80 » » » 7 » »

100 » » » 8 » »

och så vidare.

11 §.

Vid böters förvandling till fängelse svare en dagsbot mot tre dagars fängelse, två dagsböter mot fyra dagars fängelse, samt varje följande påbörjat antal av två dagsböter mot en dags fängelse, dock med iakttagande, att fängelsestraffet ej må sättas över sextio dagar.

Vid förvandling av böter, som ådömts omedelbart i penningar, skall varje påbörjat tiotal riksdaler anses svara mot en dagsbot.

Hava böter delvis guldits; varde å förvandlingsstraffet för de ådömda böterna avdragen så stor del, som svarar mot förhållandet mellan vad som guldits och de ådömda böternas fulla belopp, dock med iakttagande, att brutet dagatal förfaller samt att straffet ej må sättas lägre än tre dagar.

12 §.

Skola böter förvandlas, de där genom flera domar ålagda äro; varde den förvandling efter böternas sammanräknade belopp gjord, på sätt i 11 § sägs. Har någon del av böterna redan blivit till fängelsestraff förvandlad; vare den förvandling förfallen och förvandling av samtliga böterna verkställd, såsom nu nämnt är. Lag samma vare, om till verkställighet på en gång förekomma sär-

12 §.

Skola böter förvandlas, de där genom flera domar ålagda äro; varde den förvandling efter sammanräknade antalet dagsböter gjord, på sätt i 11 § första och andra styckena stadgas.

Hava böterna delvis guldits, äge vad i 11 § tredje stycket sägs motsvarande tillämpning; dock varde i stället, om förvandlingsstraffet därigenom bliver lägre, förvandlingen så gjord, att vad som guldits avräknas å det av straffen,

skilda fängelsestraff, vartill böter efter 11 § förvandlade blivit.

mot vilket svarar ett i förhållande till bötesbeloppet högre förvandlingsstraff, och återstoden förvandlas efter vad i 11 § första och andra styckena sägs.

Har för något av bötesstraffen förvandling till fängelse redan ägt rum; vare den förvandling förfallen och förvandling av samtliga böterna verkställd, såsom ovan nämnt är. Lag samma vare, om till verkställighet på en gång förekomma särskilda fängelsestraff, vartill böter efter 11 § förvandlade blivit.

17 §.

Är den, som till avsättning eller mistning av ämbete på viss tid gjort sig skyldig, ej i besittning av det ämbete, vari han sig förbrutit; då skall, i stället för ämbetets förlust, dömas till böter, *efter ty i 25 kap. 21 § sägs*, eller till fängelse i högst sex månader. Den, som till avsättning gjort sig förfallen, vare ock underkastad den påföljd, som i 15 § 1 mom. sägs, om brottet med sådan påföljd belagt är.

17 §.

Är den, som till avsättning eller mistning av ämbete på viss tid gjort sig skyldig, ej i besittning av det ämbete, vari han sig förbrutit; då skall, i stället för ämbetets förlust, dömas till böter eller till fängelse i högst sex månader. Den, som till avsättning gjort sig förfallen, vare ock underkastad den påföljd, som i 15 § 1 mom. sägs, om brottet med sådan påföljd belagt är.

9 Kap.

5 §.

Talar eller skriver man smädiligen emot Konungen, drottning, änkedrottning eller tronföljare, eller förgriper sig emot någon av dem med hotelse eller annan missfirmlig gärning; dömes till fängelse eller böter från och med femtio till och med ettusen riksdaler. Sker det emot person, som i 3 § nämnd är; vare straffet fängelse i högst ett år eller böter från och med femtio till och med ettusen riksdaler.

9 Kap.

5 §.

Talar eller skriver man smädiligen emot Konungen, drottning, änkedrottning eller tronföljare, eller förgriper sig emot någon av dem med hotelse eller annan missfirmlig gärning; dömes till fängelse eller böter, *ej under fem dagsböter*. Sker det emot person, som i 3 § nämnd är; vare straffet fängelse i högst ett år eller böter, *ej under fem dagsböter*.

8 §.

Förbryter man sig, på sätt i 5 § sägs, emot riksstyrelse, som i 7 § omtalas, eller emot rikets ständer eller deras avdelningar eller utskott; dömes till fängelse eller böter från och med femtio till och med ett tusen riksdaler.

8 §.

Förbryter man sig, på sätt i 5 § sägs, emot riksstyrelse, som i 7 § omtalas, eller emot rikets ständer eller deras avdelningar eller utskott; dömes till fängelse eller böter, ej under fem dagsböter.

10 Kap.

1 §.

Gör någon våld eller annan misshandel å ämbetsman, i ämbetsärende, eller för att honom till någon ämbetsåtgärd tvinga eller därifrån hindra, eller att å honom för sådan åtgärd hämnas; dömes till straffarbete i högst fyra år. Äro omständigheterna synnerligen mildrande, må till fängelse i högst ett år eller böter, dock ej under etthundra riksdaler, dömas.

Med ämbetsman förstås i denna lag den, som med Konungens fullmakt å ämbetet försedd är, eller ämbete av lika värdighet innehaver, eller i sådan ämbetsmans ställe lagligen satt är; så ock domare, ändå att han ej blivit av Konungen förordnad.

2 §.

Talar eller skriver man smädligen, eller förgriper sig med hotelse eller annan missfirmlig gärning, emot ämbetsman, i eller för hans ämbete; vare straffet böter från och med tjugofem till och med ett tusen riksdaler eller fängelse i högst ett år.

13 §.

Samlar sig folkmängd tillhopa och störer lugnet eller allmänna ordningen, utan att dock lägga å daga så-

10 Kap.

1 §.

Gör någon våld eller annan misshandel å ämbetsman, i ämbetsärende, eller för att honom till någon ämbetsåtgärd tvinga eller därifrån hindra, eller att å honom för sådan åtgärd hämnas; dömes till straffarbete i högst fyra år. Äro omständigheterna synnerligen mildrande, må till fängelse i högst ett år eller böter, dock ej under tio dagsböter, dömas.

Med ämbetsman förstås i denna lag den, som med Konungens fullmakt å ämbetet försedd är, eller ämbete av lika värdighet innehaver, eller i sådan ämbetsmans ställe lagligen satt är; så ock domare, ändå att han ej blivit av Konungen förordnad.

2 §.

Talar eller skriver man smädligen, eller förgriper sig med hotelse eller annan missfirmlig gärning, emot ämbetsman, i eller för hans ämbete; vare straffet böter eller fängelse i högst ett år.

13 §.

Samlar sig folkmängd tillhopa och störer lugnet eller allmänna ordningen, utan att dock lägga å daga sådant

dant uppsåt, som i 7 § sägs, och skingrar sig ej den folkmängd, på offentlig myndighets befallning, utan visar trotsighet däremot; då skola anstiftare och anförare av det upplopp till straffarbete i högst ett år och annan deltagare i upploppet till *böter från och med tio till och med tvåhundra riksdaler* dömas. Övergå de till våld å person eller egendom; vare lag, som i 9, 10 och 12 §§ om uppror sägs; dock att för sådan deltagare i upploppet, som ej är anstiftare eller anförare, straff efter 9 § må, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, nedsättas till fängelse.

15 §.

Sammankommer menighet å landet eller i stad till överläggning om allmänt eller menigheten särskilt rörande ärende; då må tillträde till sammankomsten ej offentlig myndighet förvägras. Ej må sammankomsten av myndigheten upplösas, så framt därvid ej företages något, som emot lag stridande är eller eljest allmän ordning störer. Den, som underlåter att hörsamma myndighetens bud i ty fall, straffes med *böter från och med tio till och med tvåhundra riksdaler*.

16 §.

Säljer eller köper man röst vid val till allmänt värv; straffes med *böter från och med femtio till och med ett tusen riksdaler* eller fängelse i högst sex månader. Lag samma vare, om någon, genom hot eller tubbande, valfriheten störer, eller eljest i val obehörigen verkar.

17 §.

Tager man häktad person eller fånge med våld lös av den, som honom

uppsåt, som i 7 § sägs, och skingrar sig ej den folkmängd, på offentlig myndighets befallning, utan visar trotsighet däremot; då skola anstiftare och anförare av det upplopp till straffarbete i högst ett år och annan deltagare i upploppet till *böter* dömas. Övergå de till våld å person eller egendom; vare lag, som i 9, 10 och 12 §§ om uppror sägs; dock att för sådan deltagare i upploppet, som ej är anstiftare eller anförare, straff efter 9 § må, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, nedsättas till fängelse.

15 §.

Sammankommer menighet å landet eller i stad till överläggning om allmänt eller menigheten särskilt rörande ärende; då må tillträde till sammankomsten ej offentlig myndighet förvägras. Ej må sammankomsten av myndigheten upplösas, så framt därvid ej företages något, som emot lag stridande är eller eljest allmän ordning störer. Den, som underlåter att hörsamma myndighetens bud i ty fall, straffes med *böter*.

16 §.

Säljer eller köper man röst vid val till allmänt värv; straffes med *böter ej under fem dagsböter*, eller fängelse i högst sex månader. Lag samma vare, om någon, genom hot eller tubbande, valfriheten störer, eller eljest i val obehörigen verkar.

17 §.

Tager man häktad person eller fånge med våld lös av den, som honom

gripit eller i vård haver, eller befriar man honom genom häktes eller fängelses brytande; varde dömd till straffarbete i högst fyra år, eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, till fängelse.

Gör man försök till brott, som nu sagt är, och blev endast genom omständigheter, som voro av gärningsmannens vilja oberoende, brottets fullbordan förhindrad; straffes högst med straffarbete i två år.

Befriar man häktad person eller fånge, genom list eller annorledes, utan våld; dömes till fängelse i högst sex månader eller straffarbete i högst två år. Äro omständigheterna synnerligen mildrande, må till böter, dock ej under femtio riksdaler, dömas.

19 §.

Var som olovligen tager bort, river eller annorledes skadar offentlig myndighets kungörelse eller underrättelse, som till allmän kännedom anslagen är, straffes med böter, högst etthundra riksdaler.

23 §.

Vägrar man inträde, evar det vara må, åt den, som, i offentlig förrättning, äger att det fordra; böte från och med tio till och med tvåhundra riksdaler. Vägrar man honom handräckning, den han berättigad är att fordra; böte högst etthundra riksdaler.

11 Kap.

1 §.

Gör man våldsgärning å den, som bevistar gudstjänst, evad den äger

gripit eller i vård haver, eller befriar man honom genom häktes eller fängelses brytande; varde dömd till straffarbete i högst fyra år, eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, till fängelse.

Gör man försök till brott, som nu sagt är, och blev endast genom omständigheter, som voro av gärningsmannens vilja oberoende, brottets fullbordan förhindrad; straffes högst med straffarbete i två år.

Befriar man häktad person eller fånge, genom list eller annorledes, utan våld; dömes till fängelse i högst sex månader eller straffarbete i högst två år. Äro omständigheterna synnerligen mildrande, må till böter, dock ej under fem dagsböter, dömas.

19 §.

Var som olovligen tager bort, river eller annorledes skadar offentlig myndighets kungörelse eller underrättelse, som till allmän kännedom anslagen är, straffes med böter.

23 §.

Vägrar man inträde, evar det vara må, åt den, som, i offentlig förrättning, äger att det fordra; straffes med böter. Vägrar man honom handräckning, den han berättigad är att fordra; vare lag samma.

11 Kap.

1 §.

Gör man våldsgärning å den, som bevistar gudstjänst, evad den äger

rum i kyrka eller annorstädes; dömes till straffarbete i högst två år. Var våldet ringa, och kom ej därav synnerlig förargelse; då må till fängelse i högst sex månader eller böter, dock ej under femtio riksdaler, dömas.

Våldförer man annan vid sammankomst för gemensam andaktsövning, som ej är att till gudstjänst hänföra; varde den omständighet, vid straffets bestämmande för våldet, såsom försvårande ansedd.

2 §.

Störer man gudstjänst genom svordom eller oljud, eller kommer därvid eljest förargelse åstad; straffes med böter, dock ej under tjugufem riksdaler, eller fängelse i högst sex månader.

För svordom, oljud eller annan förargelse vid sammankomst för gemensam andaktsövning, som ej är att till gudstjänst hänföra, vare straffet böter.

4 §.

Störer man griftefrid, i ty att man olovligen upptager eller eljest mishandlar lik, som i grav lagt är; dömes till fängelse i högst sex månader eller straffarbete i högst två år. Mishandlar man obegravet lik; straffes med böter, dock ej under tjugufem riksdaler, eller fängelse i högst sex månader.

7 §.

Den som, i uppsåt att skada göra, eller eljest i vredesmod, emot annan drager kniv eller svärd, eller spänner bössa, eller reser annat livsfarligt vapen, vid gudstjänst, som i 1 eller 3 § sägs, eller å sådant ställe, som

rum i kyrka eller annorstädes; dömes till straffarbete i högst två år. Var våldet ringa, och kom ej därav synnerlig förargelse; då må till fängelse i högst sex månader eller böter, dock ej under fem dagsböter, dömas.

Våldförer man annan vid sammankomst för gemensam andaktsövning, som ej är att till gudstjänst hänföra; varde den omständighet, vid straffets bestämmande för våldet, såsom försvårande ansedd.

2 §.

Störer man gudstjänst genom svordom eller oljud, eller kommer därvid eljest förargelse åstad; straffes med böter eller fängelse i högst sex månader.

För svordom, oljud eller annan förargelse vid sammankomst för gemensam andaktsövning, som ej är att till gudstjänst hänföra, vare straffet böter.

4 §.

Störer man griftefrid, i ty att man olovligen upptager eller eljest mishandlar lik, som i grav lagt är; dömes till fängelse i högst sex månader eller straffarbete i högst två år. Mishandlar man obegravet lik; straffes med böter eller fängelse i högst sex månader.

7 §.

Den som, i uppsåt att skada göra, eller eljest i vredesmod, emot annan drager kniv eller svärd, eller spänner bössa, eller reser annat livsfarligt vapen, vid gudstjänst, som i 1 eller 3 § sägs, eller å sådant ställe, som

i 5 § omtalas; varde, där ingen skada sker, ändock straffad med böter, *ej under femtio riksdaler*, eller fängelse i högst ett år.

i 5 § omtalas; varde, där ingen skada sker, ändock straffad med böter, *ej under fem dagsböter*, eller fängelse i högst ett år.

8 §.

Gör man våldsgärning å annan för det han i sak inför rätta, hos Konungens befallningshavande eller vid annat ämbetsverk, sin eller annans talan fört eller vittnesmål avlagt, eller för att honom från sakens utförande eller vittnesmålets avläggande hindra; dömes till straffarbete i högst två år eller fängelse i högst sex månader. Äro omständigheterna synnerligen mildrande; må till böter, *dock ej under femtio riksdaler*, dömas.

8 §.

Gör man våldsgärning å annan för det han i sak inför rätta, hos Konungens befallningshavande eller vid annat ämbetsverk, sin eller annans talan fört eller vittnesmål avlagt, eller för att honom från sakens utförande eller vittnesmålets avläggande hindra; dömes till straffarbete i högst två år eller fängelse i högst sex månader. Äro omständigheterna synnerligen mildrande; må till böter, *dock ej under fem dagsböter*, dömas.

10 §.

Bryter man annans hemfrid, i ty att man med våld, eller eljest emot hans vilja, intränger i hans hemvist, vare sig gård, hus eller fartyg, eller vägrar att därifrån, efter tillsägelse, sig begiva, eller ock dit sig insmyger eller där gömmer sig undan, utan att kunna skälig anledning därtill visa; straffes med böter, *dock ej under tio riksdaler*, eller fängelse i högst sex månader. Begår någon sådant hemfridsbrott i uppsåt att annan våldföra; må, ändå att uppsåtet ej varder fullbordat, till straffarbete i högst två år dömas.

10 §.

Bryter man annans hemfrid, i ty att man med våld, eller eljest emot hans vilja, intränger i hans hemvist, vare sig gård, hus eller fartyg, eller vägrar att därifrån, efter tillsägelse, sig begiva, eller ock dit sig insmyger eller där gömmer sig undan, utan att kunna skälig anledning därtill visa; straffes med böter eller fängelse i högst sex månader. Begår någon sådant hemfridsbrott i uppsåt att annan våldföra; må, ändå att uppsåtet ej varder fullbordat, till straffarbete i högst två år dömas.

11 §.

Brytes hemfrid genom husrannsakan av obehörig person eller i olaga ordning; vare straffet böter, *dock ej under tio riksdaler*, eller fängelse i högst sex månader.

11 §.

Brytes hemfrid genom husrannsakan av obehörig person eller i olaga ordning; vare straffet böter eller fängelse i högst sex månader.

12 Kap.

15 §.

Har man eftergjort mynt eller penningesedel, eller sådan sedel, på sätt i 14 § sägs, förändrat, och kan av omständigheterna prövas, att det ej i bedräglig avsikt skett; straffes ändock, där han ej av egen drift det eftergjorda eller förändrade förstört eller all skadlig verkan därav förbyggt, med böter, högst etthundra riksdaler.

18 §.

Har någon, antingen i uppsåt att begå förfalskning eller missbruk av svenska allmänna stämplor eller märken, eller av främmande allmänna stämplor eller märken, vilka lika med svenska anses skola, eller att eftergöra eller förfalska mynt eller penningesedel, eller, med vetskap om annans uppsåt till sådant brott, förfärdigat eller anskaffat stamp, märkjärn, form eller annat verktyg, varmed förfalskningen verkställas skulle, och kommer ej brottet till fullbordan; varde ändock dömd till straffarbete i högst två år eller fängelse i högst sex månader.

Har någon utan behörigt uppdrag förfärdigat sådana stamplar, märkjärn, formar eller verktyg, som i föregående moment omtalas; varde, ändå att han om uppsåt eller vetskap, som där sägs, ej övertygad varder, straffad med böter, högst etthundra riksdaler.

Har man, i fall som i denna § sägas, av egen drift det förfärdigade eller anskaffade förstört eller obrukbart gjort; vare från straff fri.

12 Kap.

15 §.

Har man eftergjort mynt eller penningesedel, eller sådan sedel, på sätt i 14 § sägs, förändrat, och kan av omständigheterna prövas, att det ej i bedräglig avsikt skett; straffes ändock, där han ej av egen drift det eftergjorda eller förändrade förstört eller all skadlig verkan därav förbyggt, med böter.

18 §.

Har någon, antingen i uppsåt att begå förfalskning eller missbruk av svenska allmänna stämplor eller märken, eller av främmande allmänna stämplor eller märken, vilka lika med svenska anses skola, eller att eftergöra eller förfalska mynt eller penningesedel, eller, med vetskap om annans uppsåt till sådant brott, förfärdigat eller anskaffat stamp, märkjärn, form eller annat verktyg, varmed förfalskningen verkställas skulle, och kommer ej brottet till fullbordan; varde ändock dömd till straffarbete i högst två år eller fängelse i högst sex månader.

Har någon utan behörigt uppdrag förfärdigat sådana stamplar, märkjärn, formar eller verktyg, som i föregående moment omtalas; varde, ändå att han om uppsåt eller vetskap, som där sägs, ej övertygad varder, straffad med böter.

Har man, i fall som i denna § sägas, av egen drift det förfärdigade eller anskaffade förstört eller obrukbart gjort; vare från straff fri.

14 Kap.

9 §.

Är någon ouppsåtligen, genom vårdslöshet, oförsiktighet eller försummelse, vållande till annans död; dömes till böter, dock ej under femtio riksdaler, eller fängelse i högst sex månader.

Var vållandet synnerligen grovt; då må till straffarbete i högst två år dömas.

12 §.

Gör någon uppsåtligen sådan misshandel å annan, att därav kommer mindre lyte eller kroppsfel eller lindrigare sjukdom, än i 10 § sägs; dömes till fängelse eller straffarbete i högst två år. Äro omständigheterna synnerligen mildrande; må till böter, dock ej under tjugufem riksdaler, dömas.

15 §.

Har någon, i uppsåt att göra skada eller eljest i vredesmod, emot annan dragit kniv eller svärd, spänt bössa eller rest annat livsfarligt vapen; då skall den omständighet, om skada sker, vid straffets bestämmande, såsom försvårande anses; och må i fall, som i 11 § sägs, där misshandeln skedde av hastigt mod, så ock för misshandel, varom i 12 § förmäles, straffet förhöjas till straffarbete i fyra år, och för sådan misshandel, som i 13 § nämnd är, till straffarbete i högst ett år dömas. Kommer ej skada; vare straffet böter, ej under tio riksdaler, eller fängelse i högst sex månader.

14 Kap.

9 §.

Är någon ouppsåtligen, genom vårdslöshet, oförsiktighet eller försummelse, vållande till annans död; dömes till böter, dock ej under tio dagsböter, eller fängelse i högst sex månader.

Var vållandet synnerligen grovt; då må till straffarbete i högst två år dömas.

12 §.

Gör någon uppsåtligen sådan misshandel å annan, att därav kommer mindre lyte eller kroppsfel eller lindrigare sjukdom, än i 10 § sägs; dömes till fängelse eller straffarbete i högst två år. Äro omständigheterna synnerligen mildrande; må till böter dömas.

15 §.

Har någon, i uppsåt att göra skada eller eljest i vredesmod, emot annan dragit kniv eller svärd, spänt bössa eller rest annat livsfarligt vapen; då skall den omständighet, om skada sker, vid straffets bestämmande, såsom försvårande anses; och må i fall, som i 11 § sägs, där misshandeln skedde av hastigt mod, så ock för misshandel, varom i 12 § förmäles, straffet förhöjas till straffarbete i fyra år, och för sådan misshandel, som i 13 § nämnd är, till straffarbete i högst ett år dömas. Kommer ej skada; vare straffet böter eller fängelse i högst sex månader.

17 §.

Är någon ouppsåtligen, på sätt i 9 § sägs, vållande till kroppsskada, som i 10 § nämnd är; straffes med böter eller fängelse i högst sex månader.

För vållande till skada, som i 12 § sägs, vare straffet *böter, högst femtio riksdaler*.

21 §.

Har någon, som lider av könssjukdom i smittsamt skede, med vetskap eller misstanke därom genom könsumgänge eller under övande av otukt, som ej är att till könsumgänge hänföra, utsatt annan för fara att bliva smittad; dömes till fängelse eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, till *böter, ej under femtio riksdaler*. Blev sjukdomen överförd, må straffet höjas till straffarbete i högst två år.

Har någon på annat sätt, än nu är sagt, uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet utsatt annan för fara att bliva smittad av könssjukdom; dömes till fängelse eller böter. Blev sjukdomen överförd; må ock i ty fall straffet höjas till straffarbete i högst två år.

16 Kap.

10 §.

Böter, som efter någon av föregående §§ ådömas, må till ett tusen riksdaler sättas.

11 §.

För smädliga yttranden, hotelser eller missfirmliga gärningar i andra fall, än förut sagda äro, *bötes högst två hundra riksdaler*.

17 §.

Är någon ouppsåtligen, på sätt i 9 § sägs, vållande till kroppsskada, som i 10 § nämnd är; straffes med böter eller fängelse i högst sex månader.

För vållande till skada, som i 12 § sägs, vare straffet *böter*.

21 §.

Har någon, som lider av könssjukdom i smittsamt skede, med vetskap eller misstanke därom genom könsumgänge eller under övande av otukt, som ej är att till könsumgänge hänföra, utsatt annan för fara att bliva smittad; dömes till fängelse eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, till *böter, ej under fem dagsböter*. Blev sjukdomen överförd, må straffet höjas till straffarbete i högst två år.

Har någon på annat sätt, än nu är sagt, uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet utsatt annan för fara att bliva smittad av könssjukdom; dömes till fängelse eller böter. Blev sjukdomen överförd; må ock i ty fall straffet höjas till straffarbete i högst två år.

16 KAP.

(10 § upphäves.)

11 §.

För smädliga yttranden, hotelser eller missfirmliga gärningar i andra fall, än förut sagda äro, *dömes till böter*.

18 Kap.

14 §.

Håller någon hus, där äventyrliga spel om penningar eller penningevärde allmänneligen bedrivs; straffes med fängelse i högst sex månader eller böter. Tillåter den, som håller källare, värdshus eller annat allmänt näringsställe, att sådant spel där bedrivs; dömes till böter. Var som å ställe, som nu sagt är, deltagar i äventyrligt spel, *straffes med böter, högst tvåhundra riksdaler.*

15 §.

Överlastar sig någon av starka drycker så, att av hans åtbörder eller orediga sinnesförfattning synbarligen märkas kan, det han drucken är, och träffas han i sådant tillstånd å ställe, varom i 11 kap. 15 § förmäles, straffes, för fylleri, med böter, högst ett-hundra riksdaler. Äro omständigheterna försvårande, vare straffet *böter, ej under tjugufem riksdaler.*

19 Kap.

11 §.

Var som uppsåtligen förstörer statens kanal- eller slussverk eller annan sådan vattenbyggnad, eller järnvägs- eller spårvägsanläggning, eller å desamma, därtill hörande byggnader, verk eller inrättningar, eller de för framfarten å järnväg eller spårväg använda vagnar eller andra fortskaffningsmedel gör sådan skada eller eljest vidtager sådana åtgärder, att fara eller olycka vid kanal-, järnvägs- eller spårvägsfartens begagnande eller allmänt farlig översvämning därav

18 KAP.

14 §.

Håller någon hus, där äventyrliga spel om penningar eller penningevärde allmänneligen bedrivs; straffes med fängelse i högst sex månader eller böter. Tillåter den, som håller källare, värdshus eller annat allmänt näringsställe, att sådant spel där bedrivs; dömes till böter. Var som å ställe, som nu sagt är, deltagar i äventyrligt spel, *straffes ock med böter.*

15 §.

Överlastar sig någon av starka drycker så, att av hans åtbörder eller orediga sinnesförfattning synbarligen märkas kan, det han drucken är, och träffas han i sådant tillstånd å ställe, varom i 11 kap. 15 § förmäles, straffes, för fylleri, med böter, högst ett-hundra riksdaler. Äro omständigheterna försvårande, vare straffet *böter från och med tjugufem till och med femhundra riksdaler.*

19 KAP.

11 §.

Var som uppsåtligen förstörer statens kanal- eller slussverk eller annan sådan vattenbyggnad, eller järnvägs- eller spårvägsanläggning, eller å desamma, därtill hörande byggnader, verk eller inrättningar, eller de för framfarten å järnväg eller spårväg använda vagnar eller andra fortskaffningsmedel gör sådan skada eller eljest vidtager sådana åtgärder, att fara eller olycka vid kanal-, järnvägs- eller spårvägsfartens begagnande eller allmänt farlig översvämning därav

uppkomma kan; dömes till straffarbete från och med två till och med sex år. Kom därav ej olycka, och var sådan ej heller åsyftad; då må straffet nedsättas till straffarbete i sex månader, eller, om faran var ringa, till sådant arbete i två månader eller till fängelse eller böter, dock ej under *ett hundra riksdaler*.

Fick annan svår kroppsskada eller död, och var den brottsliga handling av beskaffenhet, att han bort kunna inse, att dylik olycka därav var att befara; dömes gärningsmannen, i förra fallet, till straffarbete från och med sex till och med tio år eller på livstid, och, i senare fallet, till straffarbete på livstid. Var gärningen ej av sådan beskaffenhet, som nämnd är, men fick annan därav svår kroppsskada eller död, eller åstadkoms allmänt farlig översvämning; varde gärningsmannen dömd till straffarbete från och med fyra till och med åtta år.

17 §.

Sprider någon uppsåtligen ut kreaturssjuka, som smittsam och farlig är; dömes till straffarbete från och med två till och med sex år.

Bryter någon veterligen emot de föreskrifter, som till förekommande eller hämmande av kreaturssjuka givna äro: kommer sjuka av den gärning; dömes till fängelse eller till straffarbete i högst ett år. Äro omständigheterna mildrande eller kommer ej sjuka av gärningen; vare straffet *böter från och med tio till och med ett tusen riksdaler*.

22 §.

Den, som uppsåtligen, genom vårdslöshet, oförsiktighet eller försummelse, är vållande till eldskada å annans

uppkomma kan; dömes till straffarbete från och med två till och med sex år. Kom därav ej olycka, och var sådan ej heller åsyftad; då må straffet nedsättas till straffarbete i sex månader, eller, om faran var ringa, till sådant arbete i två månader eller till fängelse eller böter, dock ej under *tio dagsböter*.

Fick annan svår kroppsskada eller död, och var den brottsliga handling av beskaffenhet, att han bort kunna inse, att dylik olycka därav var att befara; dömes gärningsmannen, i förra fallet, till straffarbete från och med sex till och med tio år eller på livstid, och, i senare fallet, till straffarbete på livstid. Var gärningen ej av sådan beskaffenhet, som nämnd är, men fick annan därav svår kroppsskada eller död, eller åstadkoms allmänt farlig översvämning; varde gärningsmannen dömd till straffarbete från och med fyra till och med åtta år.

17 §.

Sprider någon uppsåtligen ut kreaturssjuka, som smittsam och farlig är; dömes till straffarbete från och med två till och med sex år.

Bryter någon veterligen emot de föreskrifter, som till förekommande eller hämmande av kreaturssjuka givna äro: kommer sjuka av den gärning; dömes till fängelse eller till straffarbete i högst ett år. Äro omständigheterna mildrande eller kommer ej sjuka av gärningen; vare straffet *böter*.

22 §.

Den, som uppsåtligen, genom vårdslöshet, oförsiktighet eller försummelse, är vållande till eldskada å annans

egendom eller till förödelse därå efter ty i 6 § sägs, eller till skeppsbrott, eller till sådan skada eller översvämning, som i 11 § nämnd är, eller därtill att fara uppstått för begagnande av verk, byggnad eller anläggning, som i sist sagda § omförmäles, eller till utspredande av smittsam och farlig kreaturssjuka; straffes med fängelse i högst sex månader eller böter.

Är någon, på sätt nu sagt är, vållande till skada å fyr- eller känningsbåk eller annat sådant tecken, som i 10 § nämnt är, eller till fara för utspredande av smittsam och farlig kreaturssjuka; *straffes med böter. För dylikt vållande till skada, hinder, uppehåll eller fara, som i 12 eller 13 § omförmäles, eller till skada, som i 15 § sägs, vare bot högst tvåhundra riksdaler.*

Vad i denna § om statens kanal- eller slussverk, annan sådan vattenbyggnad, järnväg, spårväg, elektrisk ledning för belysning, för uppvärmning eller för överföring av drivkraft, telegraf- eller telefoninrättning är stadgat, må ock å dylik, av enskilda personer, menigheter eller bolag inrättad anläggning tillämpas, om Konungen förordnat, att sådan anläggning skall lika skydd, som statens, njuta.

22 Kap.

6 §.

Tillvällar sig någon svikligen, i uppsåt att skada göra eller fördel sig eller annan bereda, utövning av ämbete eller tjänst; dömes till straffarbete från och med sex månader till och med två år. Äro omständigheterna synnerligen försvårande; må tiden för straffarbetet till fyra år höjas.

dom eller till förödelse därå efter ty i 6 § sägs, eller till skeppsbrott, eller till sådan skada eller översvämning, som i 11 § nämnd är, eller därtill att fara uppstått för begagnande av verk, byggnad eller anläggning, som i sist sagda § omförmäles, eller till utspredande av smittsam och farlig kreaturssjuka; straffes med fängelse i högst sex månader eller böter.

Är någon, på sätt nu sagt är, vållande till skada å fyr- eller känningsbåk eller annat sådant tecken, som i 10 § nämnt är, eller till fara för utspredande av smittsam och farlig kreaturssjuka *eller till skada, hinder, uppehåll eller fara, som i 12 eller 13 § omförmäles, eller till skada, som i 15 § sägs; straffes med böter.*

Vad i denna § om statens kanal- eller slussverk, annan sådan vattenbyggnad, järnväg, spårväg, elektrisk ledning för belysning, för uppvärmning eller för överföring av drivkraft, telegraf- eller telefoninrättning är stadgat, må ock å dylik, av enskilda personer, menigheter eller bolag inrättad anläggning tillämpas, om Konungen förordnat, att sådan anläggning skall lika skydd, som statens, njuta.

22 Kap.

6 §.

Tillvällar sig någon svikligen, i uppsåt att skada göra eller fördel sig eller annan bereda, utövning av ämbete eller tjänst; dömes till straffarbete från och med sex månader till och med två år. Äro omständigheterna synnerligen försvårande; må tiden för straffarbetet till fyra år höjas.

Giver man sig eljest obehörigen ut för ämbets- eller tjänsteman och utövar något av vad till dennes befattning hörer; dömes till böter, dock ej under femtio riksdaler, eller fängelse i högst ett år.

17 §.

Uppgiver någon i orlovssedel eller annan sådan enskild handling, som i 12 kap. 5 § nämnes, vad han vet osant vara, och därav annan vilseledas eller skadas kan; böte högst etthundra riksdaler.

24 Kap.

2 §.

Den, som å annans skog eller mark olovligen svedjar eller verkställer torv- eller ljungbränning, straffes med böter, dock ej under femtio riksdaler, eller fängelse.

3 §.

Fäller, syrer eller bläcker man olovligen träd å annans skog eller mark, i uppsåt att trädet eller något därav sig eller annan tillägna, eller tager olovligen där växande gräs, torv eller, av växande träd, ris, gren, näver, bark, löv, bast, ollon, nötter eller kåda; varde, evad han det bortfört eller ej, straffad för åverkan, där ej efter 20 kap. gärningen skall annorledes anses; och vare straffet böter, högst ett tusen riksdaler, eller fängelse i högst sex månader. Äro omständigheterna synnerligen försvärande: då må till straffarbete i högst ett år dömas.

5 §.

Delägare i samfälld skog eller mark, som olovligen därå svedjar el-

Giver man sig eljest obehörigen ut för ämbets- eller tjänsteman och utövar något av vad till dennes befattning hörer; dömes till böter, dock ej under fem dagsböter, eller fängelse i högst ett år.

17 §.

Uppgiver någon i orlovssedel eller annan sådan enskild handling, som i 12 kap. 5 § nämnes, vad han vet osant vara, och därav annan vilseledas eller skadas kan; straffes med böter.

24 Kap.

2 §.

Den, som å annans skog eller mark olovligen svedjar eller verkställer torv- eller ljungbränning, straffes med böter, dock ej under fem dagsböter, eller fängelse.

3 §.

Fäller, syrer eller bläcker man olovligen träd å annans skog eller mark, i uppsåt att trädet eller något därav sig eller annan tillägna, eller tager olovligen där växande gräs, torv eller, av växande träd, ris, gren, näver, bark, löv, bast, ollon, nötter eller kåda; varde, evad han det bortfört eller ej, straffad för åverkan, där ej efter 20 kap. gärningen skall annorledes anses; och vare straffet böter eller fängelse i högst sex månader. Äro omständigheterna synnerligen försvärande: då må till straffarbete i högst ett år dömas.

5 §.

Delägare i samfälld skog eller mark, som olovligen därå svedjar el-

ler verkställer torv- eller ljungränning; böte från och med tjugu till och med tvåhundra riksdaler.

8 §.

Släpper någon med uppsåt olovligen kreatur på annans ägor; böte från och med tio till och med tvåhundra riksdaler. Missbrukar man betesrätt å samfälld mark; vare bot högst etthundra riksdaler.

12 §.

Jagar någon olovligen i annans hägnade jaktpark eller djurgård; dömes till böter.

Har han därvid fällt, sårat eller fångat älg, hjort, rådjur, ren eller svan; straffes med fängelse i högst sex månader eller böter, dock ej under femtio riksdaler.

13 §.

För olovlig jakt å annans jaktområde, som ej till jaktpark eller djurgård inhägnat är, bötes högst tvåhundra riksdaler.

Är djur, som i 12 § 2 mom. sägs, därvid fällt, sårat eller fångat; vare straffet böter, ej under tjugu riksdaler.

14 §.

Den, som olovligen fiskar i annans fiskevatten eller sätter ut fast fiskeredskap i vatten, där fiskerätt tillkommer varje svensk undersåte, eller genom grävning eller annorledes drager till sig annans fiske eller genom stängsel eller fiskeredskap avhåller

ler verkställer torv- eller ljungränning; straffes med böter.

8 §.

Släpper någon med uppsåt olovligen kreatur på annans ägor, eller missbrukar man betesrätt å samfälld mark; straffes med böter.

12 §.

Jagar någon olovligen å annans jaktområde; dömes till böter.

13 §.

Har någon, som olovligen jagat i annans hägnade jaktpark eller djurgård, därvid fällt, sårat eller fångat älg, hjort, rådjur, ren eller svan; vare straffet fängelse i högst sex månader eller böter, ej under fem dagsböter.

14 §.

Den, som olovligen fiskar i annans fiskevatten eller sätter ut fast fiskeredskap i vatten, där fiskerätt tillkommer varje svensk undersåte, eller genom grävning eller annorledes drager till sig annans fiske eller genom stängsel eller fiskeredskap av-

fisk från annans fiskevatten, dömes till böter. Missbrukar delägare sin rätt i samfällt fiske; vare bot högst etthundra riksdaler.

håller fisk från annans fiskevatten, dömes till böter. Missbrukar delägare sin rätt i samfällt fiske; vare lag samma

25 Kap.

21 §.

Böter, som efter 5 § 3 mom., 6, 10, 14, 16 eller 17 § ådömas, må sättas högst till beloppet för ett år av den lön och övriga inkomst, som åtfölja det ämbete, vari den skyldige sig förbrutit. Är ej med det ämbete viss lön eller annan inkomst förenad; vare bot högst ett tusen riksdaler.

(25 kap. 21 § upphäves.)

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1932; dock skall äldre lag äga tillämpning vid bestämmande av straff för brott, vilket, enligt vad i tryckfrihetsförordningen är stadgat, skall straffas efter allmän lag, så ock för brott, begånget före lagens ikraftträdande.

Särskilda böteslagen. Förslaget till »Lag angående dagsböter utom strafflagens område (särskild böteslag)» har följande lydelse:

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Vad i 2 kap. 8 § första stycket strafflagen är stadgat om böters ådömande i dagsböter skall gälla jämväl i avseende å böter, som eljest enligt allmän lag eller särskild författning åläggas av domstol eller poliskammare, med iakttagande att, där minsta bot är i lagen eller författningen bestämd till femtio kronor eller mera, lägsta antalet dagsböter skall utgöra en tiondel av det sålunda bestämda bötesbeloppets krontal. I följd härav skola, i mån ej annat föranledes av vad sist är sagt, de för varje fall i lagen eller författningen angivna bötesatserna upphöra att äga tillämpning.

I fråga om brott, varå straffet är bestämt efter särskild beräkningsgrund (normerade böter) eller som ej är belagt med svårare straff än böter högst trehundra kronor, skall vad ovan stadgats icke gälla.

2 §.

Andel i böter, som tillkommer åklagare eller angivare, må, där böterna ådömas i dagsböter, ej utgå med högre belopp än femhundra kronor.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1932 men skall ej äga tillämpning vid bestämmande av straff för brott, vilket, enligt vad i tryckfrihetsförordningen är stadgat, skall straffas efter lag eller författning, som i 1 § denna lag avses, eller för brott, begånget före lagens ikraftträdande.

Förslaget till »Lag om ändrad lydelse av 111 § strafflagen för krigsmakten» har den lydelse, som framgår av följande sammanställning, utvisande skiljaktigheterna mellan den nuvarande och den föreslagna lydelsen:

*Strafflagen
för krigs-
makten.*

Strafflagen för krigsmakten.

Kungl. Maj:ts förslag.

Häri genom förordnas, att 111 § strafflagen för krigsmakten skall er- hålla följande ändrade lydelse:

111 §.

Har i disciplinmål någon uppsåtli- gen med straff belagt eller hos an- nan, som innehar bestraffningsrätten, till bestraffning angivit den han viss- te oskyldig vara, skall den brottslige, om han är officer eller underofficer, avsättas och förklaras ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas samt dess- utom dömas till fängelse i högst sex månader eller böter högst ett tusen kronor. Hör den brottslige till man- skapet, skall han dömas till fängelse i högst sex månader, sträng arrest i minst tre dagar, skärpt arrest i minst fem dagar eller vaktarrest i minst tio dagar.

Har någon icke av ont uppsåt, men ändå utan laga skäl, av förhastande eller oförstånd, med straff belagt eller gjort angivelse mot annan i disciplin- mål; dömes den brottslige, om han är officer eller underofficer, till bö- ter, beräknade efter 25 kap. 21 § all-

111 §.

Har i disciplinmål någon uppsåt- ligen med straff belagt eller hos an- nan, som innehar bestraffningsrätten, till bestraffning angivit den han viss- te oskyldig vara, skall den brottslige, om han är officer eller underofficer, avsättas och förklaras ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas samt dess- utom dömas till fängelse i högst sex månader eller böter. Hör den brotts- lige till manskapet, skall han dömas till fängelse i högst sex månader, sträng arrest i minst tre dagar, skärpt arrest i minst fem dagar el- ler vaktarrest i minst tio dagar.

Har någon icke av ont uppsåt, men ändå utan laga skäl, av förhastande eller oförstånd, med straff belagt el- ler gjort angivelse mot annan i disci- plinmål; dömes den brottslige, om han är officer eller underofficer, till bö- ter eller mistning av ämbete eller

männa strafflagen, eller mistning av ämbete eller tjänst på viss tid eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårade, till avsättning och, om han hör till manskapet, till disciplinstraff eller fängelse i högst sex månader.

tjänst på viss tid eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårade, till avsättning och, om han hör till manskapet, till disciplinstraff eller fängelse i högst sex månader.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1932; dock skall äldre lag äga tillämpning vid bestämmande av straff för brott, begånget före lagens ikraftträdande.

Förslagens tillkomst.

Frågan om en reformering av bötesstraffet i vårt land i syfte att detsamma såvitt möjligt kunde avpassas efter den brottsliges betalningsförmåga har sedan länge stått på dagordningen. Efter det riksdagen i skrivelse den 25 april 1908, nr 62, anhållit, att Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande, huruvida icke gällande stadganden rörande såväl själva bötesstraffet som bötesförvandlingsstraffet borde ändras i närmare angivna avseenden*, uppdrog Kungl. Maj:t år 1909 åt professorn Johan C. W. Thyren att dels verkställa en utredning bland annat rörande de ändringar i gällande lagstiftning, vilka i nämnda avseende kunde befinnas lämpliga, dels på grundvalen av denna utredning framlägga utkast till sådana ändringsförslag. Den av Thyren verkställda utredningen har framlagts i 'Principerna för en strafflagsreform', utgiven under åren 1910—1914. På grundvalen av denna utredning har Thyren den 3 januari 1916 framlagt ett förberedande utkast till strafflag, allmänna delen, varefter strafflagskommissionen den 20 februari 1923 avgivit förslag till strafflag, allmänna delen. I såväl utkastet som förslaget stadgas, att bötesstraffet skall utsättas i visst antal dagsböter och dagsbotens belopp bestämmas med hänsyn till betalningsförmågan. Till dessa bestämmelser ansluta sig, med avseende å verkställigheten, regler angående anstånd med böters gäldande samt rätt att erlægga böterna genom avbetalningar.

1927 års förslag.

Genom proposition nr 194 till 1927 års riksdag** framlade Kungl. Maj:t förslag till lag med vissa bestämmelser om bötesstraffet (böteslag), avseende en partiell reform av denna straffart med utgångspunkt från det förberedande utkastet till strafflag, allmänna delen, och strafflagskommissionens förslag i samma ämne.

Huvudgrunderna för 1927 års förslag torde kunna angivas sålunda:

Dagsbotsprincipen skulle med vissa undantag tillämpas inom området för den allmänna strafflagen och strafflagen för krigsmakten, medan för specialstraffrättens del föreslogs regeln, att vid utmätande av bötesstraff skäligt

* Se lagutskottets utlåtande nr 38/1908 med en däri intagen motion, innehållande även en redogörelse för tidigare förslag angående bötesstraffets reformering.

** Fogad såsom bilaga till den nu förevarande propositionen.

avseende skulle fästas vid den sakfälldes ekonomiska villkor. Undantagen från dagsbotsområdet avsågo tryckfrihetsbrott, förargelseväckande beteende (11 kap. 15 §), fylleri (18 kap. 15 §) ävensom brott, varå straffet skulle bestämmas efter särskild beräkningsgrund (22 kap. 19 § första stycket och 20 § samt 25 kap. 21 § första punkten). Dagsböternas antal skulle bestämmas enligt en skala, vari antalet dagsböter, i förhållande till de i strafflagen för varje fall utsatta böter, utgjorde en femtedel, så att en dagsbot svarade mot fem kronor, två dagsböter mot tio kronor och så vidare. Dagsboten skulle fastställas efter ty av domstolen prövades skäligt med hänsyn till den sakfälldes inkomst, förmögenhet, försörjningsskyldighet och andra levnadsförhållanden. Vid förvandling till fängelse av bötesstraff, som ådömts i dagsböter, skulle varje dagsbot räknas till fem kronor. Domstol eller poliskammare skulle få befogenhet att medgiva den bötfällda anstånd med böternas erläggande högst sex månader.

Första lagutskottet hemställde i utlåtande nr 37, att propositionen måtte av riksdagen lämnas utan bifall. Efter att i främsta rummet hava erinrat, att dagsbotssystemets begränsning till strafflagen eller rättare en del av denna skulle medföra vissa för rättskänslan synnerligen stötande konsekvenser samt att lagstiftningen genom begränsningen komme att erhålla en i hög grad ringa effekt, framhöll utskottet, att utskottet redan med hänsyn till de gjorda erinringarna icke funne sig kunna tillstyrka propositionen samt att utskottet följaktligen icke aktade nödigt och ej heller ansåge det lämpligt att för det dåvarande taga ställning till frågan, om dagsbotsprincipen överhuvud taget borde tillämpas vid bötesstraffs bestämmande eller huruvida en generell regel om hänsynstagande vid böters utmätande till de sakfälldas ekonomiska villkor kunde vara tillfyllest för tillgodoseende av den enligt utskottets mening riktiga grundsatsen om bötesstraffets anpassande efter de sakfälldas olika ekonomiska ställning.

Första lag-
utskottet.

Till första lagutskottets utlåtande anmäldes reservation av tre av utskottets ledamöter, som yrkade bifall till propositionen.

Båda kamrarna godkände första lagutskottets hemställan om avslag å propositionen. Andra kammaren ersatte dock utskottets motivering med ett allmänt uttalande, att kammaren anslöte sig till förslagets bärande princip om bötesstraffets anpassande efter de sakfälldas olika ekonomiska ställning men funne, att vägande skäl kunde anföras mot en endast partiell reform av bötesstraffet. I skrivelse nr 202 anmälde därefter riksdagen, att propositionen icke vunnit riksdagens bifall.

Riksdagen.

Frågan om bötesstraffets reformering har nu upptagits till förnyad behandling inom justitiedepartementet. För bedömande jämväl ur rent praktiska synpunkter av frågan, huruvida dagsbotssystemet borde läggas till grund för det fortsatta reformarbetet eller om någon annan väg borde väljas, ha samtliga straffbestämmelser inom såväl allmänna strafflagen som specialstraffrätten genomgått och granskats. Man har därvid funnit övervägande skäl tala för ett upptagande i lagstiftningen av dagsbotssystemet. Med utgångspunkt här-

Reformar-
betets åter-
upptagande.

ifrån och med beaktande av åtskilliga mot 1927 års förslag framställda erinringar verkställdes först en överarbetning av samma förslag, vilken resulterade i förslag till *lag om dagsböter* och *lag om ändrad lydelse av 2 kap. 8, 9 och 11 §§ strafflagen*. De skäl, som lågo till grund för dessa förslag, sammanfattades i en *promemoria* med därtill hörande *förteckningar* dels över de viktigaste grupper brott, som undantogs från dagsbotsområdet, dels över brott, som ansågos nära jämförliga med vissa av de undantagna men som enligt förslaget likväl skulle falla inom dagsbotsområdet. De båda lagförslagen samt förteckningarna finnas fogade vid förevarande proposition såsom *bilagor A—E* (prop. sid. 124 o. f.).

Lagförslagen med *promemoria* och *förteckningar* remitterades för avgivande av yttrande till samtliga hovrätter, domhavande, rådstuvurätter, polisdomstolar samt poliskammare med dömande myndighet ävensom till professor Thyrén i egenskap av sakkunnig för utarbetande av förslag till revision av strafflagen.

Med beaktande bland annat av åtskilliga i yttrandena framställda anmärkningar ha därefter, i stället för nämnda båda lagförslag, inom departementet upprättats tre lagförslag, vilka efter inhämtat utlåtande av lagrådet erhållit den lydelse propositionen utvisar.

Förslagens innehåll.
Dagsböter i strafflagen.

De nu framlagda lagförslagen innebära i huvudsak följande:

Enligt stadgande i allmänna strafflagen (2 kap. 8 § första stycket) skola böter ådömas i dagsböter. Dessas antal bestämmes efter brottets beskaffenhet till minst 1, högst 120. Varje dagsbots belopp fastställs till minst 1, högst 300 kronor, efter ty prövas skäligt med hänsyn till den sakfällades inkomst, förmögenhet, försörjningsskyldighet och ekonomiska förhållanden i övrigt. Bötesådomandet skall således uppdelas i två akter, bestämmande av *dagsbotsantalet* (1—120) allt efter brottets beskaffenhet samt bestämmande av *dagsbotsbeloppet* (1—300 kr.) allt efter de ekonomiska förhållandena. Dagsbotsbeloppet kan, om brottet är ringa, därefter jämkas.

Undantag.

För vissa brott enligt allmänna strafflagen skola dock — enligt stadgande i nämnda paragrafs andra stycke — böter alltjämt ådömas omedelbart i penningar och dagsbotssystemet således icke tillämpas. Här märkas först de brott, där böternas belopp äro beroende av värdet å viss egendom. I strafflagen förekomma dylika s. k. normerade böter för underlåtenhet att behörigen lysa fynd eller hittegods (22 kap. 19 §; böter högst dubbla värdet) ävensom för boдрäkt (22 kap. 20 §; böter högst dubbla värdet av det undandragna). Böter av liknande slag finnas i 25 kap. 21 §, enligt vilket lagrum böter för vissa ämbetsbrott må sättas högst till beloppet för ett år av den lön och övriga inkomst, som åtfölja det ämbete, vari den skyldige sig förbrutit. Med dagsbotssystemets införande föreslås emellertid detta lagrum upphävt.

Från dagsbotssystemets tillämpning undantagas vidare vissa i strafflagen upptagna brott, vilka ansetts vara att hänföra till ordningsförseelser. På denna grund undantagas:

1) två brott, för vilka för närvarande stadgas ett högsta bötesstraff av en-

dast 20 kronor, nämligen sabbatsbrott (7 kap. 3 §) och olovligt brytande eller nedkastande (utan skadegörelse) av annans hägnad eller grind (24 kap. 10 §);

2) två brott, för vilka stadgas ett högsta bötesstraff av 50 kronor, nämligen vållande genom underlåten vård att kreatur inkomma på annans ägor (24 kap. 9 §) och tagande av olovlig väg eller gångstig (24 kap. 11 §);

3) fem brott, för vilka stadgas ett högsta bötesstraff å 100 kronor, nämligen förargelseväckande beteende vid offentlig sammankomst (11 kap. 9 § andra stycket), förargelseväckande beteende å allmän plats (11 kap. 15 § första stycket), försummelse att behörigen avlämna eller vårda vissa verktyg, vilka kunna missbrukas för förfalskningsbrott (12 kap. 19 §), fylleri utan försvärande omständigheter (18 kap. 15 § första punkten) och brukande av mått eller vikt, som ej behörigen justerats eller omjusterats (22 kap. 5 § tredje och fjärde styckena); ävensom

4) ett sådant brott, för vilket särskilt bötesmaximum icke utsatts och för vilket alltså enligt nuvarande regler gäller strafflagens allmänna bötesmaximum å 500 kronor, nämligen fylleri under försvärande omständigheter (18 kap. 15 § andra punkten).

För de sålunda undantagna brotten ha de nuvarande bötesmaxima bibehållits eller, såvitt rör det sistnämnda brottet, uttryckligen utsatts. Genom denna anordning komma dessa såsom ordningsföreseelser ansedda brott att undantagas från dagsbotssystemet, eftersom i 2 kap. 8 § andra stycket stadgas, att straffet skall ådömas omedelbart i penningar i de fall, »där enligt lagen böter äro för särskilt fall bestämda till visst högsta belopp», d. v. s. där bötesmaximum utsatts.

I övrigt ha strafflagens alla särskilda stadganden om visst bötesmaximum upphävts — och de av samma stadganden berörda brotten således lagts under dagsbotsområdet —, nämligen ytterligare ett bötesmaximum å 50 kronor (vållande till medelsvår kroppskada; 14 kap. 17 § andra stycket; se prop. sid. 62), sju bötesmaxima å 100 kronor (se prop. sid. 59 sista stycket), alla bötesmaxima å 200 kronor (se prop. sid. 58) samt alla maxima å 1,000 kronor, varjämte bestämmelsen om ett allmänt bötesmaximum å 500 kronor för de fall, att maximum ej utsatts, skall upphöra att gälla.

Enligt gällande strafflag är bötesminimum 5 kronor. För vissa brott stadgas dock högre minima, å 10, 20, 25, 50 eller 100 kronor. Under dagsbotssystemet ha endast de två sistnämnda minima ansetts böra erhålla motsvarighet. Omräkning har då måst ske i dagsböter, vilket skett på det sätt att i stället för 50 kronor satts 5 dagsböter och i stället för 100 kronor 10 dagsböter. I fråga om vållande till annans död (14 kap. 9 §) har man dock, ehuru nu härför gällar ett minimum av 50 kronor, ansett lägre minimistraff än 10 dagsböter icke böra ifrågakomma. Alla minima å 10, 20 eller 25 kronor ha upphävts, såvitt rör brott under dagsbotsområdet. Det allmänna minimum å 5 kronor skall fortfarande gälla såväl vid tillämpning av dagsbotssystemet som eljest.

Enligt den särskilda böteslagen skall dagsbotssystemet som regel bliva tillämpligt även utanför strafflagens område, inom den s. k. *specialstraffrätten*.

Bötesminima.
Dagsböter inom specialstraffrätten.

Föreskrift härom meddelas genom en enkel hänvisning till 2 kap. 8 § första stycket i strafflagen. Även för specialstraffrättens del har det emellertid gällt att avskilja vissa ordningsföreseelser, för vilka dagsbotssystemet icke bör vara tillämpligt. Då detta icke kan ske genom stadganden i den mångfald olika författningar, som här äro i fråga, har man måst göra avgränsningen genom en allmän regel i den särskilda böteslagen. Detta har skett på det sätt att från dagsbotssystemet undantagits brott, vilka ej äro belagda med svårare straff än böter, högst 300 kronor. Därjämte har, i överensstämmelse med vad som skett inom allmänna strafflagen, undantagits brott, varå straffet är bestämt efter särskild beräkningsgrund (normerade böter).

Uppgift å de brott utanför strafflagen, som enligt dessa bestämmelser skulle bliva undantagna från dagbottsområdet, innefattas i de vid propositionen fogade, ovan omnämnda bilagorna C och D (sid. 126 o. f.)*. Såsom bilaga E (sid. 144 o. f.) lämnas en »förteckning å vissa brott, som kunna anses nära jämförliga med de i näst föregående förteckning upptagna men falla inom det föreslagna dagbottsområdet».

Beträffande de brott inom specialstraffrätten, för vilka dagsbotssystemet skall gälla, stadgas i särskilda böteslagen, att de för varje fall angivna bötes-satserna skola upphöra att äga tillämpning. Detta gäller dock icke undantagslöst annat än maxima. I fråga om de i bötes-satserna förekommande minima skall inom specialstraffrätten — i enlighet med vad som stadgats i strafflagen — gälla, att där minimum bestämts till 50 kronor eller mera, lägsta antalet dagsböter skall utgöra en tiondel av detta belopp's kronotal. Inom specialstraffrätten förekomma sådana minima å 50, 100, 200, 250, 300 och 500 kronor samt — i ett undantagsfall — å 1,000 kronor (prop. sid. 68).

Med hänsyn till de avsevärda belopp, till vilka böter enligt dagsbotssystemet kunna uppgå, stadgas i särskilda böteslagen, att andel i böter, som tillkommer åklagare eller angivare, därvid icke må utgå med högre belopp än 500 kronor.

Tryckfri-
hetsförord-
ningen.

Såväl lagförslaget om ändring i strafflagen som förslaget till särskild böteslag innehålla stadganden av innebörd, att dagsbotssystemet icke skall äga tillämpning vid bestämmande av straff för brott enligt *tryckfrihetsförordningen*. Såsom skäl härför har anförts, att i de fall, där straffet funnes direkt angivet i tryckfrihetsförordningen, redan dennas grundlagsnatur uteslöte varje inverkan av ändringar, vidtagna inom allmänna lagen, och att det syntes mindre lämpligt, att ett annat bötesystem skulle tillämpas beträffande sådana överträdelser, för vilka straffet bestämdes genom hänvisning till allmän lag. Vidare har framhållits, att det ej stode väl tillsammans med tryckfrihetsförordningens egenartade regler om ansvarigheten för skedd överträdelse att låta den ansvariges ekonomiska förhållanden inverka på bötesbeloppets storlek, något som ock skulle kunna leda till missbruk. — På grund av dessa undantagsbestämmelser skulle vissa genom förevarande lagförslag upphävida stad-

* Förteckningen Bilaga D avser visserligen »brott, som, där de ej äro förenade med försvärande omständigheter, icke äro belagda med svårare straff än böter högst 300 kronor», under det att enligt föreliggande lagförslag från dagbottsområdet undantages »brott som ej är belagt med svårare straff än böter högst 300 kronor». Denna olikhet innebär emellertid icke någon skillnad i vad rör specialstraffrätten (se den nedan sid. 41 o. f. intagna delen av promemorian).

ganden i strafflagen fortfarande gälla såvitt angår tryckfrihetsmål (se prop. sid. 70).

Till grund för dagsbotssystemet ligger tanken, att bötesstraffet skall så avpassas efter den sakfälldes betalningsförmåga, att han med god vilja skall kunna erlägga böterna i penningar och icke behöva undergå fängelsestraff. För genomförande av denna grundtanke har man ansett det önskvärt att även erhålla regler om rätt till anstånd och avbetalning i fråga om böters erläggande. Närmare bestämmelser härom ha synts böra meddelas i administrativ ordning, liksom övriga detaljföreskrifter angående indrivning av böter. För möjliggörande härav föreslås ett stadgande i 2 kap. 9 § strafflagen, att anstånd med böters gäldande så ock avbetalning av böter må äga rum i den ordning och under de villkor, Konungen bestämmer.

Anstånd och avbetalning.

Angående förvandling av böter till fängelse meddelas för närvarande bestämmelser i 2 kap. 10—13 §§ strafflagen. Vissa ändringar häruti föränledas dels av dagsbotssystemets införande och dels av hänsyn till de fall, då anstånd med gäldande av böter eller rätt att erlägga böter genom avbetalning skulle komma att medgivas.

Förvandling.

För det fall att böter ådömas i dagsböter bör tydligen dessas antal och icke böternas penningbelopp vara bestämmande för förvandlingsstraffets längd. I detta hänseende föreslås nu sådan ändring i 2 kap. 11 § strafflagen, att vid böters förvandling till fängelse en dagsbot skall svara mot tre dagars fängelse — det nuvarande minimum för förvandlingsstraff — två dagsböter mot fyra dagars fängelse och varje följande påbörjat antal av två dagsböter mot en dags fängelse, dock med iakttagande att fängelsestraffet ej må sättas över 60 dagar (det nuvarande maximum för förvandlingsstraff).

Vid förvandling av böter, som ådömts omedelbart i penningar, skall varje påbörjat tiotal kronor anses svara mot en dagsbot. Detta föreslagna stadgande i 2 kap. 11 § andra stycket strafflagen — sammanställt med den nämnda regeln om dagsböters förvandling till fängelse — innebär icke någon förändring av innehållet i nu gällande förvandlingsregler, enligt vilka tre dagars fängelse svarar mot böter, icke överstigande 10 kronor, fyra dagars fängelse mot böter utöver 10 till och med 20 kronor samt varje följande dags fängelse mot 20 kronors böter, dock med iakttagande av nämnda maximum å 60 dagar.

Såsom tredje stycke till 2 kap. 11 § strafflagen föreslås införd en regel angående förvandlingsstraffets beräkning för det fall att böter delvis guldits. Samma kapitel 12 §, som innehåller bestämmelser angående förvandling av böter, som ådömts genom flera domar, föreslås jämkad med hänsyn till den nya lydelsen av 11 §.

Dagsbotssystemets införande för den allmänna strafflagens del medför på grund av hänvisningar i strafflagen för krigsmakten motsvarande tillämpning av systemet inom dennas område. De ändringar, som föreslås i allmänna strafflagens bestämmelser om särskilda brott, komma att gälla även vid tillämpning av strafflagen för krigsmakten i de fall, då denna beträffande straf-

Strafflagen för krigsmakten.

fet hänvisar till allmän lag. Då böter åläggas såsom nedsatt straff jämlikt 83 § strafflagen för krigsmakten, skola de på grund av 18 § samma lag, jämförd med 2 kap. 8 § allmänna strafflagen, ådömas i dagsböter. Fullt självständiga föreskrifter beträffande bötesstraff för särskilda brott förekomma i strafflagen för krigsmakten endast i 111 §. Detta lagrum föreslås ändrat på sätt framgår av sammanställningen här ovan (sid. 19).

**Dagsbots-
systemet
eller enkla
regeln?**

Uti de avgivna yttrandena över 1930 års departementsförslag har man på något enstaka undantag när uttalat sin anslutning till grundsatsen om bötesstraffets anpassande efter den tilltalades betalningsförmåga. Däremot gå meningarna starkt i sår om lämpligaste sättet härför. Ungefår hälften av dem, som yttrat sig i ärendet, har antingen förklarat sig ej ha något att erinra mot eller ock uttryckligen tillstyrkt dagsbotsprincipens upptagande i vår lag, under det att övriga myndigheter i allmänhet uttalat sig för en enkel regel om böternas anpassning efter betalningsförmågan samt avstyrkt förslagen i denna del.

I propositionen (sid. 22) lämnas följande sammanfattning av de av underdomstolarna gjorda allmänna anmärkningarna mot dagsbotsprincipen:

Av de underdomstolar, vilka avstyrkt den föreslagna dagsbotslagen, har flertalet grundat sitt avstyrkande på erinringar mot dagsbotsprincipen såsom sådan. Mot denna har sålunda anmärkts, att uppdelningen av straffmätningen i två skilda akter, avseende den ena att utmärka brottets svårhetsgrad och den andra att fastställa den brottsliges betalningsförmåga, vore konstlad och aldrig skulle låta sig rätt genomföras. Domaren kunde näppeligen vid bestämmandet av antalet dagsböter (svårhetsgraden) underlåta att taga hänsyn till den tilltalades betalningsförmåga, lika litet som han vid fastställandet av dagsbotsbeloppet kunde undgå att beakta brottets svårhetsgrad. Domaren måste sålunda vid straffets utmätande redan från början taga i betraktande såväl svårhetsgraden som betalningsförmågan. Under sådana förhållanden vore det fara värt, att domaren först bestämde det slutliga bötesbeloppet och därefter, med ledning av sagda belopp, dagsböternas antal och beloppet av varje dagsbot. Vidare har framhållits, att den föreskrivna tudelningen av bötesdomen medförde, att den sakfälldes betalningsförmåga skötes i förgrunden och komme att undanskymma andra för straffmätningen minst lika viktiga faktorer. Härmed vore flera olägenheter förenade. Då det stora flertalet bötesdömda utgjordes av obemedlade eller mindre bemedlade personer, vore en allmän sänkning av bötesstraffen att vänta till men för straffets avskräckande verkan. Å andra sidan drabbades personer i god ekonomisk ställning ofta allt för strängt. Svårigheten att fastställa den sakfälldes betalningsförmåga kunde lätt leda till ett felaktigt utmätande av dagsbotsbeloppet. Med hänsyn till dagsbotssystemets konstruktion kunde ett ringa fel vid dagsbotsbeloppets bestämmande verka avsevärt förtryckande å det slutliga bötesbeloppet.

Utskottet vill vidare från propositionen återgiva den redogörelse, som där lämnas över hovrätternas yttranden i principfrågan.

Svea hovrätt har i sitt utlåtande förklarat sig med tillfredsställelse hälsa det förnyade övertvägandet av möjligheterna att på dagsbotssystemets väg genomföra den önskvärda omläggningen av bötesstraffet samt framhållit, att de med en dylik omläggning förknippade och delvis ofrånkomliga olägenheter — till vilkas avhjälpande eller minskande hovrätten dock framställt vissa förslag — icke utgjorde tillräcklig anledning att avvisa eller uppskjuta genomförandet av en så betydelsefull och av omständigheterna påkallad reform som den ifrågasatta.

Denna sin uppfattning har hovrätten* närmare utvecklat sålunda:

Så gott som fullständig enighet syntes i vårt land råda i fråga om angelägenheten av att lagbestämmelserna om bötesstraff reformerades, i syfte att, när det gällde ekonomiskt välsituerade personer, bereda denna straffart ökad effektivitet och på samma gång undanröja eller minska den brist på likhet inför lagen, till vilken ifrågavarande bestämmelser i vissa fall måste leda. En övertvägande ehuru ingalunda enhällig mening torde ock samla sig om önskvärdheten av att en dylik reform komme till stånd någorlunda snart, och alltså icke ställdes i beroende av en, säkerligen långt avlägsen, allmän revision av strafflagen och specialstraffrätten. Däremot ginge meningarna starkt isär rörande två olika ifrågasatta vägar för bötesstraffets omläggande i nyss angivna syfte. Det ena alternativet ginge ut på genomförande av en väsentlig höjning av nuvarande bötesmaxima och en därmed förknippad regel att vid straffets bestämmande skulle tagas hänsyn till brottslingens ekonomiska förhållanden. Det andra av ifrågavarande alternativt avsåge införande i vår rätt av det s. k. dagsbotssystemet: straffets bestämmande genom två kombinerade operationer av domstolen, avseende, den ena fastställande av ett visst antal dagsböter, varierande efter brottslighetsgraden inom en i lagen angiven latitud, och den andra en på brottslingens antagna betalningsförmåga grundad beräkning av varje sådan dagsbots belopp. Mot principen om omedelbart utdömande av bötesbelopp, som varierade efter den bötfälldes ekonomiska förhållanden, gjorde dagsbotsprincipens anhängare gällande att den förra principen icke gäve brottslingen och allmänheten någon säker ledning i fråga om lagskiparens uppfattning om den i varje särskilt fall föreliggande brottslighetsgraden. Man framhölle, hurusom i allmänhet ingen mer än domstolen själv kunde uppfatta, huruvida ett högt bötesstraff berott av att brottet ansetts vara svårt, eller tillävenyrs av domstolens mening att den dömde befunnit sig i en synnerligen god ekonomisk ställning, likasom, å andra sidan, brottslingen och allmänheten hade svårt att bedöma, huruvida ett anmärkningsvärt lågt bötesstraff berodde av att brottet ansetts lindrigt, eller, måhända, av domstolens antagande att den sakfälldes ekonomi vore svag. Även framhölles, att den frånvaro av varje möjlighet till kontroll över straffmätningen, som sålunda vore förknippad med det omedelbara fastställandet av bötesbeloppet, lätt kunde medföra en viss slapphet i genomförandet av kravet på böternas avpassande efter betalningsförmågan och i alla händelser öka risken för ojämnhet i tillämpandet av den vittomfattande böteskala, om vars oundgänglighet de flesta vore ense. För sin del kunde hovrätten ej undgå att ansluta sig till den sålunda framställda kritiken. Det syntes hovrätten, som om bötesbeloppets direkta utmätande inom en i förhållande till nuvarande böteslatituder starkt vidgad skala måste komma att i många fall utesluta möjligheten att uppfatta och kontrollera domstolens ställning i fråga om den i varje särskilt fall bedömda gärningens mer eller mindre straffvärda beskaffenhet; och hovrätten befa-

* I ärendets behandling deltog hovrättens president samt fyra ledamöter. En av ledamöterna avgav särskilt yttrande.

rade, att efter den nya straffskalans genomförande ett av lagstiftaren meddelat enkelt direktiv om hänsynstagande till betalningsförmågan icke skulle vara tillfyllest för åstadkommande av en jämn, effektiv och kontrollerbar tillämpning av en böteskala med ett minimum, tilläventyrs understigande det nuvarande, och ett maximum, som, för att lämna behörigt utrymme åt principen om betalningsförmågans beaktande, måste sättas till tiotusentals kronor. Från denna utgångspunkt måste det enligt hovrättens mening hälsas med tillfredsställelse, att man sedan någon tid i vårt land från olika sidor övervägt möjligheterna att på dagsbotssystemets väg genomföra den önskvärda omläggningen av bötesstraffet. Det hittills i detta avseende bedrivna arbetet utvisade, att en lagstiftning på dagsbotsprincipens grund vore förknippad med betydande svårigheter, vilka till en viss grad torde vara ofrånkomliga. Men de olika i ämnet utarbetade förslagen och den bakom dem liggande utredningen underlättade i alla händelser det överblickande av det invecklade spørsmålet, som vore av nöden för att lagstiftarens ställningstagande skulle kunna byggas på något säkrare grund än mer eller mindre obestämda förhoppningar eller farhågor.

*Göta
hovrätt.*

Göta hovrätt har — under påvisande av de svårigheter och olägenheter, som skulle bliva förknippade med en partiell reform av bötesstraffet på sätt med det remitterade förslaget åsyftades — ansett så starka skäl tala mot en sådan reform, att hovrätten icke funnit sig kunna tillstyrka att förslagen lades till grund för lagstiftning i ämnet. Till stöd för sin ståndpunkt har hovrätten närmare anfört:

Den till grund för förslagen liggande princip att vid utmätande av bötesstraff hänsyn skulle tagas till de sakfällas olika ekonomiska ställning funne hovrätten vara riktig. Hovrätten ville alltså förorda, att sagda princip komme till uttryck i strafflagstiftningen. Däremot ansåge hovrätten, att det sätt, varpå principen genomförts i det remitterade förslaget till lag om dagsböter, gäve anledning till befogade erinringar. Hovrätten ansåge visserligen icke uteslutet, att vid en reform av strafflagstiftningen i dess helhet åt dagsbotssystemet skulle kunna givas en sådan utformning, att de vid behandlingen av 1927 års förslag framkomna farhågorna för systemets bristande lämplighet kunde i huvudsak undanröjas. Däremot torde vid en partiell reform sådan som den med det remitterade förslaget åsyftade stora olägenheter vara förknippade och ville hovrätten härutinnan särskilt anföra följande. Med ett införande i vår nu gällande strafflagstiftning av dagsbotssystemet på sätt, det remitterade förslaget avsåge, komme tre olika straffmätningssystem att vara under samtidig tillämpning, utan att någon rationell eller för menige man begriplig uppdelning gjorts ifråga om de områden, varpå systemen skulle tillämpas. Redan en granskning av de förslaget bifogade förteckningarna gäve vid handen, att den i förslaget verkställda uppdelningen, varigenom brott, som icke vore belagda med svårare straff än trehundra kronors böter, lämnats utanför dagsbotslagens tillämplighet, icke kunde anses hava givit tillfredsställande resultat.

Efter att hava anfört åtskilliga exempel härå samt jämväl hänvisat till de av domhavandena med flera avgivna utlåtandena har hovrätten vidare framhållit:

Omöjligheten att vid en allenast partiell reform verkställa en systematiskt riktig avgränsning av dagsbotssystemets tillämplighetsområde medförde således, att rättstillämpningen komme att te sig inkonsekvent, vilket i sin ordning måste vara ägnat att rubba tilliten till rättsordning och domstolar. Detta tillstånd kunde icke avhjälpas genom jämkningar i en eller annan straffsats

utan allenast genom en fullständig omarbetning efter enhetliga principer av alla straffsatser såväl i allmänna strafflagen som inom speciallagarna.

Enligt förslaget skulle vidare den i gällande lag för varje särskilt brott utsatta straffskalan med därav följande gradering av brottsens olika karaktär bliva helt upphävd, utan att det gäves någon ledning för bedömandet, hur dagsbotsskalan skulle användas vid fastställande av brottets svårhet. Ett dylikt utplånande av de olika strafflatituderna föreföllo icke riktigt. Det borde ej förbises, att därigenom lätt kunde uppkomma bristande enhetlighet i rättstillämpningen. Ej heller för bestämmande av dagsbotens belopp lämnade lagtexten eller motiven tillräcklig ledning. Vilken metod som än valdes för bestämmande av dagsbotsbeloppet, skulle emellertid svårigheterna att härutinnan komma till ett rättvist resultat föranleda till ökat överklagande av första instansens bötesutslag. För hovrätterna komme detta att medföra avsevärt ökat arbete och för allmänheten ökade kostnader.

Principen att vid utmätande av bötesstraff hänsyn borde tagas till den dömdes förmåga att gälda böterna kunde man enligt hovrättens mening för närvarande lämpligast tillgodose genom att införa stadganden av liknade innehåll som de i den nya danska strafflagen intagna, enligt vilka domstolen, förutom å andra straffmättningsgrunder, hade att fästa synnerligt avseende å den brottsliges betalningsförmåga, och vilka därjämte innehölle nya grunder för förvandlingsstraffet. Skulle emellertid övertvägande skäl anses tala för ett införande av dagsbotssystemet, borde detta enligt hovrättens uppfattning icke ske med mindre dels en i ögligaste mån rationell gränsbestämning verkställdes mellan brott i egentlig mening och politiförseelser, dels ock dagsbotsskalan så bestämdes, att densamma ställdes i relation till de olika straffbudens latituder, varigenom skalan bleve bättre anpassad till varje särskilt brotts svårighetsgrad.

Hovrätten över Skåne och Blekinge har — efter framhållande att den så kallade enkla regeln för bötesstraffets avpassande efter betalningsförmågan, sådan den utformats i Tyskland, ägde vissa företräden framför dagsbotsprincipen — funnit sig för närvarande ej böra förorda, att förslagen upphöjdes till lag, samt därvid framhållit huvudsakligen följande:

*Hovrätten
över Skåne
och Ble-
kinge.*

I fråga om bötesstraffet hade det länge varit en stötesten att för brott av lika svårhet den fattige skulle med penningar sona lika mycket som den rike. Det vore sant, att själva penningutgivandet allenast vore den ena sidan av straffet. Den andra låge på det moraliska området — i det offentliga ogillandet av en handling, som framkomme genom domen. Även om det skulle vara så att i övertvägande antalet fall denna sida av straffet träffade den på det högre ekonomiska planet varande hårdare, stode likväl fast, att i många fall det bötesstraff, som kändes mycket hårt av den fattige, ej bleve något lidande alls för den rike. Det syntes ej råda någon meningsskiljaktighet om, att ett steg i rätt riktning till undanröjande av denna 'olikhet inför lagen' vore att såvitt möjligt proportionera bötesstraffet efter den sakfällades förmåga att kunna gälda böterna. Det vore i fråga om vilken väg man härvid skulle välja som oenigheten uppstode. De, som hyste farhågor för att giva sig för långt ut på detta svårarbetade och svåröverskådliga fält, ville stanna vid att — möjligtvis i förening med höjande av straffmaxima — allenast införa en för hela straffområdet gällande regel att vid utmätande av bötesstraff skulle tagas skälig hänsyn till den sakfällades förmåga att gälda böterna. Häremot hade anmärkts och syntes hovrätten också kunna med skäl anmärkas, att straffet ej gäve någon ledning för bedömande av i vilken grad förbrytelsen bleve genom domen föremål för ogillande. Detta skulle visserligen i någon mån avhjälpas genom att, såsom ock på sina håll rekommenderats, i domen vid prononcerat höjande eller sänkande av bötesbeloppet i motive-

ringen åberopades den sakfälldes bättre eller sämre ekonomiska ställning, men det bleve enligt hovrättens mening ändå otillräckligt för att straffmätningen ej skulle komma att verka förvillande. Det vore likaledes fara värt, att enbart en sådan allmän regel ej skulle vara nog kraftig för att kunna i önskvärd grad framkalla ett avvikande från de banor, varå domarna vid bötesstraffets utmätande hittills framgått. Slutligen finge det ej heller lämnas obeaktat, att det förvandlingsstraff, som motsvarade bötesstraffet, i händelse av, låt vara mera sällsynt, betalningsoförmåga hos den bättre ekonomiskt situerade, komme att drabba honom oskäligt hårt.

Sedan hovrätten framhållit, att det förefölle, som om endast två vägar vore möjliga för att komma fram mot det åsyftade målet, samt därvid erinrat om bestämmelserna på detta område å ena sidan i Finland och å andra sidan i Tyskland, har hovrätten vidare yttrat:

Vid tillämpning av ett dagsbotts-system, sådant som det föreslagna, kunde nog ej undvikas, att våra domare skulle av lagens ord känna sig tvingade att vid proportioneringen gå vida längre både uppåt och nedåt än om det tyska systemet infördes. Detta skulle kunna så till vida anses innebära en fördel som härigenom de farhågor för bristande effektivitet, som kanske kunde göras gällande gentemot regeln om proportionering i det tyska systemet, borde i viss mån bliva borteliminerade. Nackdelarna skulle emellertid enligt hovrättens mening bli vida större. Domaren komme ofta nog att ställas inför överväganden av grannlaga och svårlösbar beskaffenhet. I alla de fall exempelvis då personer utan tillgångar och utan nämnvärd inkomst begått förbrytelser efter vissa paragrafer i 10, 14 eller 16 kap. strafflagen, vilka enligt nuvarande uppfattning borde sonas med rätt höga böter, skulle domaren ställas inför valet att antingen bestämma ett så lågt dagsbottsbelopp att de därav framkommande böterna, som på grund av sin obetydlighet lätteligen kunde anskaffas av den sakfällde genom tillfälligt arbete, lån eller på annat sätt, bleve att likställa med strafffrihet eller också att ådöma fängelse, och mången gång skulle han anse sig tvungen att välja det senare alternativet. Om i dessa fall en mera välsituerad medbrottsling funnes, vars deltagande i brottet i och för sig vore svårare utan att skäligen böra sonas med annat än böter, skulle emellertid en sådan straffmätning verka förvillande. Å andra sidan skulle domaren också kunna sättas i en ömtålig ställning, då det gällde att för ringare förbrytelser av förmögna personer bestämma dagsbottsbeloppet. Mot invändningar i nu upptagna avseenden hade under förarbetena framhållits, att det ingalunda vore meningen annat än att, såsom lagens ord också skulle giva vid handen, domaren skulle vid dagsbottsbeloppets bestämmande hava full frihet att sätta detta så lågt eller så högt att därav framkomme ett i det särskilda fallet skäligt bötesstraff. Emellertid trodde hovrätten, att likaväl som domaren skulle just genom skyldigheten att uppdelat straffmätningen i dagsböter och dagsbottsbelopp känna sig pressad i en mot skälighet och rättsmedvetande ej svarande riktning, lika antagligt vore, att om han följde rådet om ett mera liberalt tillvägagående, allmänheten ej skulle förstå, varför dagsbottsbeloppet bestämts så lågt för den rike och så högt för den fattige. Med andra ord: själva metoden föranledde domaren mången gång till att utsätta ett straff, som väl av honom kunde försvaras med lagens motivering men som ej av allmänheten kunde bringas i överensstämmelse med lagbudet. Vid det tyska systemet kunde de ovan antydda nackdelarna ej alldeles undvikas, men de bleve mycket mindre framträdande. En given fördel med det sistnämnda systemet vore att det kunde tillämpas inom hela straffrättens område. Ehuru den uppdelning, som i förslaget skett mellan det

område, där dagsbotssystemet skulle gälla, och det, inom vilket den s. k. enkla regeln skulle tillämpas, syntes hava undanröjt de värsta betänkligheterna i detta hänseende mot 1927 års förslag, hade helt naturligt uppdelningen ej kunnat bliva fullt följdriktig. Kvar stode dessutom svårigheten för domarna att skola tillämpa två olika system och det i viss mån förvillande att vid sammanträffande av brott behöva göra detta i samma utslag. Ej heller borde det lämnas helt ur räkningen, att den förut påpekade oegentligheten — som uppkomme vid tillämpande av den enkla regeln inom sitt område — att en förmodat förmögen person, som ej förmådde gälda det honom ådömda högre bötesstraffet, bleve drabbad av ett oskäligt hårt förvandlingsstraff, skulle i det tyska systemet genom detta straffs utsättande bortelimineras. Därjämte förefölle denna åtgärd vara fördelaktig även ur den synpunkten att den sakfällde härigenom från början finge klart för sig risken av att ej gälda böterna.

Efter det hovrätten förklarar sig icke kunna tillmäta någon större betydelse åt en mot det tyska systemet gjord invändning, att förvandlingsstraffet bleve det primära och bötestraffets karaktär av förmögenhetsstraff därigenom komme att undanskymmas, men däremot funnit en annan invändning, nämligen att den tyska metoden ej innebure någon garanti för en riktig avvägning av bötessumman, så till vida äga större tyngd som proportionaliseringen utan tvivel bleve större vid införande av ett dagsbotssystem, har hovrätten vidare yttrat:

Det hade dock under förarbetena upprepade gånger av systemets tillskyndare framhållits, att det vore av stor vikt att man vid övergång till detta system ginge mycket försiktigt fram, så att man vid straffmätningen varken uppåt eller nedåt komme till några uppseendeväckande resultat. Denna tanke vore riktig. Men just därför ansåge hovrätten sig böra föredraga det tyska systemet, där man med tillämpning av lagstadgandena kunde förverkliga denna tanke, och ej dagsbotssystemet, där domaren på grund av lagens bestämmelser skulle känna sig tvingad i motsatt riktning. Då genom det av hovrätten förordade systemet proportioneringsförfarandet blivit mera invariant och genom en klok tillämpning kommit i god överensstämmelse med det allmänna rättsmedvetandet, kunde kanske tiden vara inne att övergå till det strängare dagsbotssystemet och detta då helst i samband med en förnyelse av hela vår straffrätt.

En redogörelse för utländsk rätt och rättstillämpning i fråga om försöken att genomföra principen om bötesstraffets proportionalisering lämnas i propositionen sid. 40 o. f.

Utlandet.

Departementschefen har i principfrågan anfört bland annat följande:

Med anledning av de erinringar, som framförts i de avgivna yttrandena över departementsförslaget, har jag ansett mig böra göra frågan om de båda systemens inbördes företräde till föremål för förnyat övervägande. En av de mera vägande invändningarna mot dagsbotssystemet avser svårigheten att erhålla en tillförlitlig måttstock för själva dagsbotsbeloppets bestämmande, och man befarar, att utredningen angående den tilltalades ekonomiska förhållanden skall erhålla en omfattning, som skulle allt för mycket tynga målens handläggning och föranleda tidsutdräkt med deras avgörande. Ur denna synpunkt skulle den enkla regeln verka smidigare och i högre grad lämna utrymme för ett skälighetsbedömande. Enligt min mening är den sålunda framhållna skill-

*Departements-
chefen.*

naden mellan de båda systemen icke av den betydelse, man velat tillägga densamma. Uppenbart är, att därest man överhuvud taget vill nå målet — en skäligen avvägning av bötesstraffet efter betalningsförmågan — det är ofrånkomligt, att material för denna frågas bedömande tillhandahålles domstolen. Hur långt anspråken på detta materials fullständighet böra sträcka sig, är vid båda systemen en lämplighetsfråga, vid vars besvarande tillbörlig hänsyn måste tagas till att domstolarna icke onödigt betungas. Mot den enkla regeln kan emellertid på denna punkt riktas den anmärkningen, att den icke i själva sin anordning lämnar någon garanti för att den tilltalades betalningsförmåga tillbörligen beaktas. Detta förhållande sammanhänger därmed, att till en enda akt sammanförts bedömandet av såväl brottets svårhetsgrad som ock den väsentligen olikartade frågan om det utdömda straffets kännbarhet i det enskilda fallet med hänsyn till den tilltalades förmögenhetsförhållanden, samt att domslutet icke lämnar någon omedelbar upplysning om vilken inverkan dessa olika faktorer ägt för straffmätningen. Olägenheten härav framträder ej allenast i den riktningen, att betalningsförmågans betydelse undanskymmes, utan också på det sätt, att bötesdomen icke innehåller något uttryck för brottets svårhet. För den obemedlade, som gjort sig skyldig till ett svårare brott, blir straffet i allmänhet ringare än för den förmögne, som sakfällts för en obetydlig förseelse. Lagstiftaren har härigenom avhänt sig det medel vid brottslighetens motverkande, som ligger i ett starkare ogillande av den mera straffvärda handlingen.

Den enkla regeln förutsätter en allmän höjning av de nuvarande bötesskalornas högsta belopp. Visserligen är motivet till denna höjning att söka däri, att bötesskalan skall lämna bättre utrymme för hänsynstagande vid straffets utmätande till betalningsförmågan, men med all sannolikhet skulle denna utökning av bötesskalan komma att inverka jämväl på den del av straffmätningen, som hänför sig till svårhetsgraden. Sker så, kan bötesskalornas höjning leda till en straffskärpning jämväl i fall, då någon sådan icke är påkallad med hänsyn till den tilltalades förmögenhetsställning. Denna straffskärpning skulle framför allt drabba de mindre bemedlade. Bland dem, som anslutit sig till den enkla regeln, har detta missförhållande beaktats och flera utvägar ha ifrågasatts för dess avhjälpan. Sålunda har föreslagits, att domstolen först skulle inom den nu gällande bötesskalan avväga straffet i främsta rummet under beaktande av brottets svårhet samt att därefter skulle med hänsyn till den sakfälldes förmögenhetsställning ske ett tillägg till eller avdrag från de sålunda fastställda böterna. Samtliga dessa förslag innebära i större eller mindre mån ett närmande till dagsbotssystemet. Någon fördel framför detta torde de dock icke erbjuda vare sig i fråga om enkelhet eller lättillämplighet i övrigt.

Vid ett enkelt system, där den tilltalades betalningsförmåga beaktas redan vid själva straffmätningen, är det uppenbarligen principiellt oriktigt att lägga det sålunda ådömda bötesstraffet till grund för förvandlingsstraffet. Ett dylikt tillvägagångssätt skulle ju innebära, att den tilltalades förmögenhetsställning skulle ha inflytande jämväl å storleken av förvandlingsstraffet och ett lindrigare brott alltså kunna komma att förskylla högre förvandlingsstraff

än ett svårare. Vid den enkla regeln, följdriktigt tillämpad, måste därför bötesförvandlingen frigöras från bötesbeloppet. Domstolen kan alltså icke som nu stanna vid ett fixerande av bötesbeloppet, den måste ock därefter skrida till en prövning av det förvandlingsstraff, som den tilltalade för den händelse böterna icke erläggas har att undergå. Detta förhållande har ock beaktats i några av de yttranden, som avgivits av den enkla regelns anhängare. Efter vilka grunder den nu ifrågavarande prövningen skall ske, skall jag icke här upptaga till mera ingående behandling. Det torde emellertid ligga i sakens natur, att brottets svårhetsgrad härvid i främsta rummet kommer i beaktande. Av det nu anförda framgår, att ej heller vid den enkla regeln domarens verksamhet vid straffets ådömande kan begränsas till en enda akt, bötesbeloppets fastställande, utan att jämväl vid detta system krävas två från varandra särskilda bedömanden samt att vid det ena av dessa domaren har att bortse från de ekonomiska förhållanden, som för den tilltalade verka till höjning eller minskning av bötesbeloppet. Det företräde, som anses ligga i straffmätningens enhet, tillkommer alltså i verkligheten lika litet den enkla regeln som dagsbotssystemet. Motsvarigheten till dagsbotssystemets dagsbotsantal är i det enkla systemet förvandlingsstraffets längd. Divideras det fastställda bötesbeloppet med det i förvandlingsstraffet ingående dagsantalet, erhålles en motsvarighet till själva dagsbotsbeloppet. Om sålunda vid det enkla systemet två personer dömts för brott av samma svårhetsgrad, den ene till 100 kronors böter och den andre till 500 kronors böter, samt förvandlingsstraffet för båda satts till 20 dagars fängelse, innebär detta att varje dags fängelse för den ene motsvarar 5 kronor och för den andre 25 kronor. Man kan såsom också framhållits här tala om ett förtäckt dagsbotssystem.

Om sålunda de båda systemen, följdriktigt utvecklade och rätt tillämpade, i stort sett leda till samma konsekvenser, anser jag mig dock på skäl, som jag redan antytt, böra giva ett avgjort företräde åt dagsbotssystemet. Av särskild betydelse härutinnan anser jag vara, att vid detta system ett bedömande av brottets svårhetsgrad ingår som fristående led i straffmätningen samt att denna svårhetsgrad kommer till ett klart och otvetydigt uttryck i bötesdomen genom det däri angivna dagsbotsantalet. Endast härigenom erhålles en fast grund för straffmätningens andra led, nämligen bötesbeloppets anpassning efter betalningsförmågan. Förvandlingsstraffet kan anknytas omedelbart till dagsbotsantalet och hänvisas härigenom till att förbliva vad det nu är, en verkställighetsåtgärd. Man undgår tillika den med det enkla systemet förknippade oegentligheten, att uttrycket för brottets svårhet skall hämtas från en annan straffart än som åsyftas med domen. Emellertid vill jag ingalunda bestrida, att vissa av de anmärkningar, som riktats mot dagsbotssystemet och som främst taga sikte på en viss principiell hårdhet i tillämpningen, i någon mån äga berättigande. Vid dagsbotssystemets utformning kunna och böra dessa anmärkningar beaktas. Särskilt synes mig det vara av vikt vid införandet i vår strafflagstiftning av en i stort sett förut okänd princip, att all möjlig hänsyn tages till att tillämpningen kan bliva så smidig som möjligt, så att nödig anpassning kan vinnas efter förhållandena i varje särskilt fall.

Lagrådet. Inom lagrådet har en ledamot, med instämmande av två andra ledamöter, an-
fört bland annat:

En reform av bötesstraffet och det reformerade straffets införande i de sär-
skilda straffbestämmelserna kan naturligen säkrast och följdriktigast genomfö-
ras i samband med en fullständig revision av strafflagstiftningen. Då emeller-
tid en strafflagsrevision icke lär vara att emotse inom den närmaste fram-
tiden och den kritik, som riktats mot bötesstraffet, sådant det nu är reglerat i
gällande lagstiftning, är välgrundad, torde goda skäl tala för att frågan om en
reform, avseende allenast bötesstraffet, upptages till förnyat övervägande. I
det läge, vari denna lagstiftningsfråga numera befinner sig, synes det främst
gälla att taga ståndpunkt till de två huvudsystem, dagsbotssystemet och den
enkla regeln, vilka framstå såsom de betydelsefullaste lösningarna av det före-
liggande problemet, samt att undersöka, huruvida det system, som synes vara
att föredraga, kan genomföras utan alltför stora svårigheter.

Vid valet mellan den enkla regeln och dagsbotssystemet tyckes den förra äga
företrädet att närmare ansluta sig till gällande rätt. Åsyftas emellertid, att
vid bötesstraffets bestämmande en avvägning efter betalningsförmågan verk-
ligen skall inom den enkla regelns ram genomföras, ger regeln — på sätt i re-
missprotokollet utvecklats — anledning till åtskilliga anmärkningar. Enär
bötesbeloppet utmätas med hänsyn till såväl brottets svårhetsgrad som till
den sakfälldes betalningsförmåga, ger domen icke någon säker ledning i fråga
om domstolens bedömande av den i det särskilda fallet föreliggande brottslig-
heten. Ett fast förhållande mellan bötesbelopp och förvandlingsstraff kan där-
för ej i lag bestämmas. Förvandlingsstraffet måste i det särskilda fallet fast-
ställas efter brottets svårhetsgrad med bortseende från det högre eller lägre
utmätande av straffet, som varit beroende av den tilltalades större eller mindre
betalningsförmåga. Den enkla regeln måste förknippas med föreskrift om sär-
skilt bestämmande i domen av det förvandlingsstraff, som, i händelse böterna
ej gäldas, skall träda i deras ställe. Brottslighetsgraden skulle således komma
till uttryck i domen genom det där utsatta, på förhand bestämda förvandlings-
straffet. Denna konsekvens av den enkla regeln har tagits i dansk, norsk och
tysk lagstiftning. Även åtskilliga av de myndigheter, som förordat den enkla
regeln, hava beaktat behovet av förvandlingsstraffets bestämmande i domen.
Men då således även med den enkla regeln en differentiering måste ske mellan
brottets svårhetsgrad, uttryckt i förvandlingsstraff, och den högre eller lägre
bötessats, som bör tillämpas med hänsyn till den tilltalades ekonomiska förhål-
landen, måste i varje föreliggande fall en särskild prövning ske av den tillta-
lades betalningsförmåga. Denna prövning skulle komma att väsentligen sam-
manfalla med den prövning, som erfordras för dagsbotsprincipens tillämpning.
Att brottslighetsgraden kommer till uttryck ej i det ådömda bötesstraffet utan i
ett särskilt utmätt förvandlingsstraff, är oegentligt och ägnat att förringa bö-
tesstraffets ställning såsom självständig straffart. Bötesdomens avfattning skul-
le vidare ej låta den rättvisa, man vill förverkliga genom böternas bestämman-
de efter den tilltalades betalningsförmåga, klart framstå utan måhända snar-
rare framkalla föreställningen om en ny orättvisa, nämligen att den fat-
tige måste avtjäna sina böter med långt flera fängelsedagar än den rike.

De ovan angivna olägenheter, som äro förbundna med den enkla regeln, undvikas på ett tillsynes lyckligt sätt genom det föreslagna dagsbotssystemet. Såsom första led i straffmätningen framstår bestämmandet av brottets svårhetsgrad genom straffets ådömande i ett visst antal dagsböter och därefter följer uppskattningen av den tilltalades betalningsförmåga, enligt vilken dagsbotens belopp fastställles. Härigenom erhålles i domen ett klart uttryck för de båda från varandra skilda faktorer, som äro avgörande för straffets bestämmande, och förvandlingsstraffet kan direkt anknytas till dagsbotsantalet.

Efter att vidare ha uttalat sig bland annat rörande innebörden av begreppet dagsbot och sättet för dennas bestämmande — se nedan sid. 38 — ävensom angående den föreslagna begränsningen av dagsbotssystemets tillämpning yttrade dessa lagrådsledamöter:

Genom det föreslagna dagsbotssystemets införlivande med vår lagstiftning skulle en synnerligen betydelsefull reform genomföras. Den skulle innebära, att av rättvisa och billighet påkallad hänsyn till den tilltalades ekonomiska förhållanden skulle kunna tagas vid bestämmandet av bötesstraff, utan att därför domstolens bedömande av handlingens brottslighetsgrad skulle skjutas i bakgrunden. Det behov av utredning rörande den tilltalades ekonomiska ställning, som kan föranledas av reformen, torde visserligen understundom kunna medföra ökat arbete för domstolarna, men det finnes ej anledning antaga, att behovet av sådan utredning skulle bliva väsentligt mindre med andra bötesystem, om genom dem verkligen skall vinnas ett skäligt beaktande av den tilltalades betalningsförmåga. På sätt förut framhållits synes dagsbotsområdets avgränsning, såvitt allmänna strafflagen angår, lyckligt genomförd, och de ojämnheter, som torde vara oundvikliga vid gränsdragningen genom specialstraffrätten, äro ej av beskaffenhet att vålla allvarligare betänkligheter, särskilt med hänsyn till den jämningsregel, som föreslagits beträffande ringa brott. Då dessutom denna viktiga lagstiftningsfråga synes föreligga i ett väl utrett skick, anser jag mig böra tillstyrka, att förslaget lägges till grund för lagstiftning.

Den fjärde ledamoten av lagrådet har bland annat anfört:

Att ett bötesstraff, bestämt till visst penningbelopp, måste, under förutsättning att böterna gäldas, bliva helt olika kännbart allt efter den bötfälldes betalningsförmåga och ekonomiska ställning i övrigt, är endast alltför uppenbart. Insikten härom har ock sedan lång tid tillbaka föranlett strävanden inom strafflagstiftningen att sätta bötesstraffet i visst förhållande till den dömdes ekonomi. Att en lösning av detta problem dock icke är lätt att finna, torde framgå därav, att man i vissa främmande länder, där frågan upptagits, måst övergiva väckta förslag av strängt principiell innebörd och stanna vid mera allmänt hållna bestämmelser om beaktande vid straffets utmätande av den dömdes ekonomiska villkor, d. v. s. en tillämpning av den så kallade enkla regeln.

Det vill synas, som om svårigheter vid tillämpningen av ett dagsbotssystem skulle möta i två avseenden, tillsynes av motsatt art. Å ena sidan förutsätter nämligen ett dylikt system uppställande av vissa givna beräkningsgrunder,

dagsbotsantal och dagsbotsbelopp, avsedda att komma till användning i varje förekommande fall, något som svårligen kan undgå att medföra risk för en så att säga mekanisk och schablonmässig tillämpning, med resultat som måhända i verkligheten stode sämre tillsammans med vad det särskilda fallet krävde än ett efter den nuvarande enhetliga metoden utmätt straff. Å andra sidan nödgas man lämna domarens fria prövning vida större utrymme än eljest, och detta utan att kunna till hans ledning giva anvisningar, tillräckligt noggranna för att förebygga misstolkning och mindre riktig tillämpning av stadgandena. Vad sålunda må vara att anmärka mot systemet överhuvud synes ock, åtminstone i viss mån, gälla beträffande nu föreliggande förslag till böters ådömande i dagsböter. Därtill komma — just till följd av själva systemets svagheter — den tunga och de olägenheter, vilka för domare såväl som för parter förvisso måste bli förenade med lagtillämpningen. Att svårigheter därvidlag motses av domarna i landet, framgår otvetydigt av de inkomna yttrandena.

Anses emellertid kravet på upptagande i lagen av ett mera rättvist avvägt bötesstraff icke längre kunna undanskjutas utan frågan därom redan nu böra bringas till lösning, synes det remitterade förslaget erbjuda utsikt till en sådan och torde fördenskull, oaktat därmed förbundna risker, icke böra avvisas. Särskilt lärer detsamma vara att föredraga framför en tillämpning av den enkla regeln, vilken eljest från flera håll förordats. En lagändring av dylik innebörd skulle nämligen knappast bli effektiv och för övrigt, strängare tillämpad, lätteligen leda till orättvisor, därest icke samtidigt genomgripande förändringar vidtoges beträffande bötesförvandlingen, något som dock först vid en allmän strafflagsreform torde låta sig göra.

Dagsbotsbeloppet.

Enligt 1927 års förslag skulle *dagsbotsbeloppet* bestämmas efter ty med hänsyn till den sakfälldes inkomst, förmögenhet, försörjningsskyldighet och andra levnadsförhållanden prövades skäligt. Propositionen till 1927 års riksdag innehöll icke någon närmare utveckling av innebörden av detta stadgande. Dåvarande departementschefen yttrade bland annat, att dagsboten vore en rent artificiell bötesenhet samt att dagsbotsbeloppet givetvis måste bestämmas genom fri prövning av domstolen; tillsviðare syntes man böra nöja sig med att åt domstolen bereda tillfälle att efter omständigheterna bereda skäligt avseende vid olikheten i betalningsförmågan; vid dagsbotsbeloppets beräkning vore ej fråga om någon proportionalisering med matematisk noggrannhet utan domstolen skulle i varje fall utdöma ett straff, som enligt allmän rättsuppfattning framstode såsom skäligt.

Den oklarhet som enligt 1927 års förslag rådde i fråga om dagsbotsbeloppets bestämmande var en av anledningarna till motståndet mot detta förslag (se särskilt ett yttrande i lagrådet, sid. 52 i 1927 års proposition). Då 1930 års departementsförslag härutinnan icke innebar någon ändring i vidare mån än att ett maximum å 300 kronor infördes, ha nu i de avgivna yttrandena allmänt upprepats anmärkningarna i detta avseende och framhållits nödvändigheten av vägledande direktiv för dagsbotsbeloppets bestämmande. Flera myndigheter ha funnit nödigt att visst minimum infördes. Åtskilliga andra förslag ha också framställts (sid. 35 o. f. i prop.).

Departementschefen har i detta avseende anfört bland annat:

Med dagsbotssystemet torde, såsom också namnet anger, vid dess framträdande ha åsyftats ett fastställande av det penningbelopp, beräknat för dag, som den sakfällde vid bötesdomens meddelande under en längre tid kan antagas bära avstå, med hänsyn till inkomst, förmögenhet och ekonomiska förhållanden i övrigt utan att han därigenom lider nöd eller brister i honom åliggande försörjningsskyldighet. Detta belopp, som den sakfällde med god vilja för varje dag kan lägga å sido, skulle således anses motsvara en dagsbot. Denna innebörd av dagsbotsbeloppet har särskilt framhållits av Svea hovrätt i dess yttrande och mot densamma torde i stort sett icke vara något att erinra ur principiell synpunkt. Hur beräkningen av dagsbotsbeloppet skall närmare utföras är uppenbarligen ett spörsmål, som i varje särskilt fall måste överlämnas åt domarens fria prövning. I flertalet fall torde utgångspunkten bära vara ett fastställande av den sakfälldes medelinkomst för dag. Man bör därvid icke åtnöja sig med medelinkomsten för de närmast före domen förflutna dagarna, utan beräkningarna bära grundas på en längre tid. Inom sådana yrken, i vilka det egentliga yrkesarbetet är begränsat till en viss årstid eller förtjänsten avsevärt växlar under olika delar av året, torde vara nödvändigt att till grund för uppskattningen av medelinkomsten för dag lägga hela årsinkomsten räknat tillbaka från tiden för domen. Har den sakfällde icke någon inkomst, oaktat han ej varit urståndsatt att utföra eller erhålla förvärvsarbete, bör hans dagsinkomst bestämmas till genomsnittsförtjänsten för dag i orten för personer i hans ställning. Vid avgörande huru stor del av dagsinkomsten, som skall tagas i anspråk såsom dagsbot, bära samtliga på den sakfälldes betalningsförmåga inverkan omständigheter beaktas. I första hand bör sålunda hänsyn tagas till vad som kan anses nödigt till den sakfälldes eget underhåll samt till fullgörande av honom åliggande försörjningsskyldighet. Men vidare bära beaktas den sakfällde åliggande ekonomiska förpliktelser av annat slag. Är den sakfällde i besittning av förmögenhet, inverkar detta uppenbarligen höjande. Har den sakfällde ringa eller ingen inkomst, oaktat hans levnadskostnader äro höga, bära dessa senare i stället för inkomsten läggas till grund vid dagsbotsbeloppets bestämmande.

Med dagsbotsbeloppets storlek sammanhänger ock frågan om införande i lag av visst lägsta och högsta belopp för dagsboten. Ur principiell synpunkt torde visserligen invändningar mot en dylik anordning kunna göras gällande, men å andra sidan kunna till förmån för densamma anföras välgående praktiska skäl. Särskilt vid införande i vår lagstiftning av en ny och hittills oprövad princip i fråga om bötesstraffet är det av vikt, att till ledning för domstolarnas tillämpning lagstiftaren tydligt anger de gränser, inom vilka uppskattningen bör äga rum. Jag anser alltså övervägande skäl tala för ett bibehållande av det i departementsförslaget utsatta högsta beloppet för dagsboten, trehundra kronor. Vad angår införande jämväl av en lägsta gräns har jag — särskilt med hänsyn till de farhågor, som framkommit, att utan en sådan dagsbotsbeloppet skulle kunna sättas så lågt, att böterna förlorade sin effektivitet såsom straff — ansett mig bära beakta de härutinnan framställda anmärkningarna;

och jag förordar i sådant hänseende ett minimum av en krona. Av enahanda anledning har jag ock, då böterna inom dagsbotsområdet icke böra understiga det bötesminimum av fem kronor, som i allmänhet gäller för de utom dagsbotsområdet fallande brotten, såsom bland andra Svea och Göta hovrätter påyrkat, upptagit en motsvarande bestämmelse för bötesbelopp inom dagsbotsområdet.

I detta sammanhang må erinras om den av mig till undvikande av en alltför sträng tillämpning föreslagna regel, enligt vilken dagsbotsbeloppet må jämkas vid ringa brott.

En fråga, som i de avgivna yttrandena givit anledning till skiftande omdömen, avser omfattningen av det material, som skall ligga till grund för bestämmande av dagsbotsbeloppet, och det sätt, på vilket detta material skall tillhandahållas domstolen. Jag anser mig härvid böra förutskicka, att med dagsbotssystemet icke åsyftas någon proportionalisering med matematisk noggrannhet efter betalningsförmågan utan att dagsbotsbeloppets bestämmande bör vara föremål för domstolens fria prövning. I många fall torde den tilltalades egna uppgifter jämte vad domstolen i övrigt har sig bekant om den tilltalade lämna erforderlig ledning. I sådana fall, då anledning därtill föreligger, bör emellertid utredning förebringas av åklagaren. Vad angår arbetsanställda torde nödiga upplysningar kunna erhållas hos arbetsgivaren. God ledning erbjuder självfallet den tilltalades skattetaxering. Hur utredningen än kan komma att åvägabringas är det dock tydligt, att denna icke bör överskrida vad som betingas av frågans större eller mindre betydelse i varje särskilt fall. I allmänhet bör åklagaren vara beredd att redan vid målets första handläggning inför domstolen framlägga den utredning, som kan anses påkallad av omständigheterna, och uppskov för sådant ändamål såvitt möjligt undvikas.

Lagrådet.

Vid behandlingen inom lagrådet anfördes från förenämnda tre ledamöters sida i detta avseende:

Bland de erinringar, som riktats mot dagsbotssystemet, torde de vara betydelsefullast, som avse dels svårigheten att för straffmätningen stadga en ny bötesenhet, dagsboten, och dels den ökade arbetsbörda för domstolarna, som den för dagsbotsbeloppets fastställande erforderliga utredningen kan befaras medföra. Enligt den uppfattning, som ligger till grund för förslaget, torde i allmänhet dagsboten böra motsvara det belopp, som den sakfällde med avseende å egna nödiga behov, försörjningsskyldighet mot annan och övriga ekonomiska förhållanden kan av sin medelinkomst för dag med iakttagande av den allra största sparsamhet avstå till betalning av böterna, d. v. s. en dagsbot är det belopp, som den sakfällde med hänsyn till sin betalningsförmåga skäligen bör böta om dagen. De särskilda hänsyn, som i vissa ej alltför vanliga fall måste tagas vid betalningsförmågans bestämmande, lämnas här å sido. Med utgångspunkt från en sådan föreställning om dagsbotens innebörd, vilken icke synes sakna konkretion och står väl tillsammans med benämningen dagsbot, bör bötesstraffets utmätande efter brottets svårhetsgrad i ett visst antal dagsböter icke möta

alltför stora svårigheter. Domaren har att fråga sig, huru många dagar den tilltalade skäligen bör vara underkastad den yttersta sparsamhet för att genom betalning för dag sona vad han brutit. Även om tankegången till en början är våra domstolar främmande, visar dock erfarenheten, att när förtrogenhet vunnits med en ny legislativ tanke, befarade svårigheter så småningom försvinna. Vad åter angår farhågorna, att dagsbotsbeloppets beräkning skall komma att kräva en mer eller mindre tidsödande utredning av den tilltalades ekonomiska förhållanden, kunna, såsom förut anmärkts, liknande farhågor göras gällande mot varje reform, som avser att vid sidan av brottets svårhetsgrad tillerkänna den tilltalades betalningsförmåga en avgörande betydelse vid bötesstraffets utmätande. Det är väl vidare antagligt, att här liksom i Finland skall i praxis framträda benägenhet för en viss klassifikation av dagsböternas belopp efter olika befolkningsgruppers genomsnittliga inkomstförhållanden. Häremot torde så mycket mindre något vara att erinra, som en starkare differentiering inom befolkningslager med ungefär samma ekonomiska förhållanden synes böra äga rum allenast efter påtagligt välgrundade normer, såsom gift eller ogift stånd, antalet oförsörjda barn o. s. v., då eljest dagsbotsbeloppets fastställande lätt kan framkalla intryck av godtycklighet och vålla missnöje. Skulle i ett särskilt fall tillämpningen av sådana genomsnittsregler framstå såsom obillig mot den tilltalade, äger han åberopa de särskilda omständigheter, som böra föranleda nedsättning. Om åter på grund av särskilda förhållanden höjning av dagsbotsbeloppet bör äga rum, ankommer det främst på åklagaren att förebringa för betalningsförmågans bedömande erforderlig utredning, i första hand uppgift om den tilltalades taxering. Sådan utredning är i allmänhet av nöden, då den tilltalade tillhör de förmögnare befolkningsgrupperna.

Det är obestriddigt, att grund finnes för antagandet, att dagsbotssystemet kan komma att för vissa betydande befolkningsgrupper medföra en ej oväsentlig nedsättning av de nu vanliga bötesstraffen. Bestämmelserna om bötesminimum fem kronor och om lägsta belopp för dagsboten en krona synas därför erforderliga till förhindrande av alltför små bötesstraff. Även det valda dagsbotsmaximum trehundra kronor synes lämpligt. Att inom bötesstraffets område för de sällsynta undantagsfall, där sådant kunde vara möjligt, använda än högre dagsbotsbelopp skulle snarast te sig stötande och knappast vara ägnat att stärka den rättvisa princip, som ligger till grund för dagsbotssystemet. Tillvaron av dagsbotsminimum och dagsbotsmaximum torde dessutom förekomma en alltför matematisk noggrannhet vid dagsbotsbeloppets bestämmande.

Vid 2 kap. 8 § strafflagen anförde lagrådet i dess helhet:

Enligt förslaget förstås med dagsbot det belopp, som den sakfällde med hänsyn till sin betalningsförmåga skäligen bör böta om dagen. Vid dagsbotsbeloppets bestämmande torde — såsom departementschefen framhållit — i flertalet fall utgångspunkten böra vara den sakfälldes medelinkomst för dag. Vid avgörande, huru stor del av dagsinkomsten skall tagas i anspråk såsom dagsbot, böra samtliga på den sakfälldes betalningsförmåga inverkan omstän-

digheter beaktas. I första hand må hänsyn tagas till vad som kan anses nödigt till den sakfälldes eget underhåll och till fullgörande av honom åliggande försörjningsskyldighet. Vidare torde beaktas den sakfällde åliggande förpliktelser av annat slag, t. ex. skattskyldighet. Vid bedömandet av den sakfälldes betalningsförmåga måste avseende fästas ej blott vid hans inkomst utan ock vid hans förmögenhet. Även där denna kan betecknas såsom blygsam, lär den sakfällde gentemot personer, i övrigt med honom jämställda, intaga en bättre ekonomisk ställning, än som följer enbart av ränteinkomsten, beräknad per dag. Lika stort avdrag från dagsinkomsten synes i sådant fall ej böra medgivas, som då hela inkomsten härflyter av eget arbete. Äger den sakfällde ett kapital, som vid tiden för bötesdomen lämnar ingen eller ringa inkomst, bör i stället för inkomsten till grund för beräkningen läggas den levnadskostnad, som han trots bristen på inkomst tillåter sig eller med hänsyn till sina ekonomiska förhållanden skäligen skulle kunna tillåta sig. Detsamma bör gälla, där den sakfällde t. ex. på grund av underhållsbidrag från anhöriga lever efter en standard, som icke motsvaras av hans egna inkomster.

Dagsbotsområdet.

Såsom ovan nämnts skulle enligt 1927 års förslag dagsbotssystemet icke äga tillämpning inom specialstraffrätten utan endast inom allmänna strafflagen och strafflagen för krigsmakten. Vidare undantogs från dagsbotsområdet tryckfrihetsbrott, förargelseväckande beteende (11 kap. 15 §), fylleri (18 kap. 15 §) samt brott, varå straffet skulle bestämmas efter särskild beräkningsgrund. Beträffande sådana bötesstraff, som icke skulle ådömas i dagsböter, föreslogs en bestämmelse, att vid utmätandet skäligen avseende skulle fästas vid den sakfälldes ekonomiska villkor.

Anmärkningarna mot 1927 års förslag gällde till icke ringa del den avgränsning av dagsbotsområdet, som sålunda föreslogs. I förevarande proposition sammanfattas anmärkningarna i denna del på följande sätt:

Dagsbotssystemets begränsning till strafflagen — eller rättare en del av denna — komme att medföra åtskilliga oegentligheter. Sålunda skulle bland annat ringare brott enligt strafflagen, såsom egenmäktigt förfarande, vissa fridsbrott, lindrigare misshandel, ärekränkning, vissa åverkansbrott med flera, bestraffas enligt dagsbotsprincipen med dess strängare genomförande av böternas anpassning efter den dömdes ekonomiska villkor, medan ovarsam framfart med automobil, lönnbränning, olovlig försäljning av rusdrycker, spritsmuggling med flera brott enligt specialförfattningar skulle bestraffas såsom hittills, låt vara under skäligen hänsynstagande till den sakfälldes betalningsförmåga. Genom begränsningen av dagsbotsområdet skulle reformen dessutom få ringa effekt, enär inom området fölle allenast cirka tio procent av samtliga bötesstraff, som årligen ådömdes.

Departementsförslaget 1930.

1930 års departementsförslag skilde sig i sakligt avseende från propositionen beträffande dagsbotsområdets bestämmande huvudsakligen såtillvida, att departementsförslaget uppdrog gränsen såväl inom som utom strafflagen genom en allmän bestämmelse, att brott med maxima å högst 300 kronor skulle falla

utanför dagsbotsområdet, under det att propositionen använder denna gräns endast för specialstraffrättens del men beträffande strafflagen — efter prövning fall för fall av de särskilda brottens karaktär — lägger även åtskilliga brott, för vilka nu gälla lägre maxima än 300 kronor, inom dagsbotsområdet,

I den till 1930 års departementsförslag hörande promemorian anfördes i fråga om denna gränsdragning bland annat:

Den ståndpunkt, 1927 års förslag intog i fråga om dagsbotens tillämpningsområde, vore uppenbarligen betingad av svårigheten att i nuvarande straffsystem på ett något så när enkelt och praktiskt sätt göra en uppdelning mellan brott av ringare beskaffenhet och andra brott. Önskvärdheten av en sådan uppdelning torde icke från något håll ha bestritts. Det hade därför i första hand gällt att undersöka, huruvida det ändå icke skulle vara möjligt att utan större rubbning i övrigt vidtaga en åtminstone tillsvidare godtagbar gruppering av brottsområdet i syfte att få dagsbotsprincipen tillämpad på i stort sett de brott, för vilka den lämpade sig. Därvid hade genomgått samtliga straffbestämmelser inom såväl strafflagen som specialstraffrätten. Att inordna dessa sinsemellan så olikartade och på skilda tider tillkomna straffregler i bestämda, från varandra i sakligt hänseende fullt riktigt avgränsade grupper hade, såsom varit att vänta, visat sig ogörligt. En detaljerad omarbetning av gällande bestämmelser skulle erfordras, därest en fullt rationell uppdelning skulle kunna genomföras. Och fråga vore, om en sådan överhuvud taget vore möjlig. I varje fall vore det nödvändigt att nu inskränka sig till att försöka få till stånd en gränsdragning, som i det stora hela täckte vad man i sak ville nå. Vid genomgående av gällande straffbestämmelser hade en framkomlig väg syntts vara en uppdelning av brotten med hänsyn till de för dem bestämda bötesmaxima. Strafflagens allmänna bötesmaximum, 500 kronor, hade så till vida satt sin prägel på det övriga straffområdet, att bötesmaxima för verkliga brott i allmänhet icke satts därunder. För ringare brott vore bötesmaximum i strafflagen ej över 200 kronor. Inom specialstraffrätten vore för dylika brott detta maximum förhärskande. Här förekomme dessutom för ett fåtal dylika brott något högre maxima å 250 eller 300 kronor. Vid 300 kronors maximum skulle sålunda möjligen kunna sättas den gräns, efter vilken en uppdelning borde ske. Med utgångspunkt från denna gräns hade upprättats en förteckning över samtliga brott, som icke förskyllde svårare straff än böter högst 300 kronor. Till denna grupp hade jämväl hänförs fylleriförseelsen, vilken visserligen i vanliga fall icke vore belagd med högre straff än 100 kronor men under försvårande omständigheter kunde straffas med 500 kronor. Till belysning av den ifrågasatta gränsdragningens innebörd hade ytterligare upprättats en förteckning, upptagande brott, som, ehuru de kunde förskylla högre straff än böter högst 300 kronor, kunde anses vara nära jämförliga med de i förstnämnda förteckning upptagna. En överblick över straffområdet gäve vid handen, att den ifrågasatta gränsdragningen lämnade ett i allt väsentligt tillfredsställande resultat. Endast på ett par punkter skulle möjligen anledning kunna föreligga att ifrågasätta någon mindre jämkning. Å ena sidan kunde således vissa brott inom allmänna strafflagens område med maximibelopp ej överstigande 300 kronor knappast anses vara politiförseelser i ordets egentliga mening. Å andra sidan funnes åtskilliga brott med maximistraff överstigande 300 kronor, som icke obetingat borde falla under dagsbotsområdet. De straffbestämmelser, varom här vore fråga, avsåge ofta gärningar av inbördes ganska skiljaktig beskaffenhet; under en och samma latitud inrymdes sålunda straff såväl för ordningsförseelser som för gärningar av mera allvarlig brottslighet. Att nu göra en uppdelning inom dessa straffbestämmelser mellan förseelser, å ena, och verkliga brott, å andra sidan, vore

tydligt icke möjligt. Någon nämnvärd olägenhet av dagsbotssystemets tillämpning över hela linjen i dessa fall torde emellertid icke vara att befara, helst den ifrågasatta dagsbotsskalan lämnade utrymme för ådömande av jämväl relativt lågt straff.

Anmärknin-
ningar.

I de avgivna yttrandena framställdes mot förslaget i denna del åtskilliga anmärkningar. Endels avsågo dessa anmärkningar vissa olägenheter, som skulle förledas av att från dagsbotsområdet undantoges alla brott inom strafflagen med lägre maxima än 300 kronor. I allmänhet har mot den föreslagna uppdelningen av bötesområdet erinrats, att en person kunde få lindrigare straff för ett svårare brott än för ett ringare eller att likartade brott kunde komma att beläggas med böter till avsevärt olika belopp. Brott, som komme under dagsbotsområdet, måste för en rik person beläggas med böter å höga belopp, ehuru de ofta icke behövde vara svårare och mången gång kunde vara lindrigare än brott med maxima å 200 kronor, vilka skulle falla utanför dagsbotssystemet. Så har exempelvis påpekats, att för en befälhavares försummelse att föra dagbok (sjölagen 287 §; bötesmaximum 200 kronor) skulle ådömas vanligt bötesstraff, medan hans vägran att förse antagen besättningsman med motbok (sjömanslagen 73 §; bötesmaximum f. n. 500 kronor) skulle bestraffas med dagsböter. Ett annat exempel är att överträdelse av föreskrift, att under färd skall å automobil föras viss skylt (motorfordonsförordningen 21 § 1 mom. b och 42 §; bötesmaximum 200 kronor), skulle beläggas med vanliga böter, under det att underlåtenhet av förare att, innan körningen började, förvissa sig om att sådan skylt finnes (motorfordonsförordningen 21 § 4 mom. och 40 §; bötesmaximum f. n. 500 kronor) bleve att bedöma enligt dagsbotssystemet. Det har även påpekats, att otillfredsställande resultat uppkomme, om en obemedlad person beginge relativt svåra brott, vilka fölle inom dagsbotsområdet (t. ex. våldsamt motstånd mot polis eller misshandel) samtidigt med lindrigare brott utanför dagsbotsområdet (t. ex. fylleri eller förargelseväckande beteende), i det att hans bötesbelopp för de svårare brotten ofta måste bli lägre än böterna för de lindrigare brotten.

Vägtrafik-
stadgan.

Andra exempel på uppgivna olägenheter av gränsdragningen lämnas i propositionen sid. 32 o. f. Beträffande *vägtrafikstadgan* har påpekats, att denna innehölle en straffskala å 2—1,000 kronor, vilken omfattade såväl mycket ringa förseelser (t. ex. underlåtenhet att å cykel föra lykta eller ringklocka) som ganska allvarliga förseelser (såsom ovarsam körning med motorfordon). Efter påpekande av lagrådet att det vore i hög grad önskvärt, att denna skala utbyttes mot särskilda skalor, avpassade efter de olika förseelsernas art, har departementschefen — efter samråd med chefen för kommunikationsdepartementet — förklarat sig vilja förorda en sådan ändring av *vägtrafikstadgan*. Därest någon erinran häremot icke framställdes från riksdagens sida, skulle det ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga dessa ändringar (se prop. sid. 50, 95 och 98).

Departements-
chefens
yttrande.

I fråga om dagsbotsområdets avgränsning har departementschefen i övrigt anført bland annat:

De skäl, som tala för en anpassning av böterna efter betalningsförmågan,

gälla uppenbarligen i fråga om samtliga bötesbrott, vid vilka straffets ändamål är att tillfoga den sakfällde ett verkligt lidande. I främsta rummet komma härvid i betraktande sådana brott, som äro uttryck för en rättsstridig vilja hos gärningsmannen. I andra fall avser bötesstraffet, såsom i fråga om vissa ordningsföreskrifter, mera att hos den sakfällde inskräpa vikten av att en sådan föreskrift iakttages. Är brottet av nu sist angivna art, erfordras icke för att straffet skall fylla sitt syfte samma hänsyn till den dömdes förmögenhetsställning. I allmänhet torde i dessa fall redan det förhållandet, att den tilltalade sakfälls, vara nog att från hans sida förebygga en ny överträdelse. Härtill kommer jämväl en annan synpunkt. Omfattningen av de arbetsuppgifter, som åläggas domstolarna, bör stå i förhållande till de intressen, varom i varje särskilt fall är fråga. Med hänsyn till vissa ordningsförseers talrikhet, särskilt i de större städerna, måste behandlingen ordnas så, att varje särskilt mål icke i alltför hög grad tager domstolens tid i anspråk. Uppenbarligen skulle en för varje tilltalad företagen utredning angående hans förmögenhetsförhållanden motverka detta syfte. Jämväl av denna anledning är det alltså av betydelse, att icke nu ifrågavarande förseelser indragas under dagsbotsområdet. Var gränsen skall dragas mellan de båda slagen av bötesbrott är uppenbarligen en ganska invecklad fråga. Ej minst beträffande den svenska straffrätten, för vilken den nu antydda gruppindelningen av brotten icke är genomförd, möta härvid betydande svårigheter.

— — — — —

Vid de överväganden, som jag ägnat denna fråga, har jag kommit till det resultat, att en tillfredsställande lösning icke torde stå att nå på annat sätt än att principiellt låta dagsbotssystemet omfatta hela bötesområdet, såväl strafflagens som specialstraffrättens, och därifrån göra de undantag, som påkallas av ordningsförseers särskilda karaktär. Uppenbarligen möta jämväl härvid betydande svårigheter. Dessa svårigheter sammanhånga i främsta rummet med att de nu gällande bötesskalorna inom olika delar av specialstraffrätten tillkommit vid skilda tider och vila på väsentligt olikartade grunder. Att i detta sammanhang verkställa en omarbetning och normalisering av specialstraffrättens samtliga bötesskalor skulle innebära en alltför omfattande och tidskrävande uppgift. Med hänsyn härtill har undersökningen inriktats å en bearbetning av det föreliggande författningsmaterialet för att på denna grundval utfinna mera allmängiltiga regler för dagsbotsområdets avgränsning. Det preliminära resultat, som härvid uppnåtts, är återgivet i departementsförslaget och jag inskränker mig att hänvisa till detta.

Av den granskning, som förslaget underkastats i de inkomna yttrandena, har jag erhållit den uppfattningen, att den sålunda gjorda avgränsningen av dagsbotsområdet är i huvudsak tillfredsställande samt att genom densamma i allt väsentligt komma att undanröjas de ojämnheter, som härleda sig från motsatsförhållandet mellan dagsbotssystemet å ena och penningbotssystemet å andra sidan, och vilka föranlett huvudanmärkningen mot 1927 års förslag. Visserligen kvarstå vissa fall, där överensstämmelsen alltjämt är mindre god.

Då detta förhållande, såsom understundom skett, tagits till intäkt för en avisande ståndpunkt till dagsbotssystemet överhuvud taget, torde på sätt Svea hovrätt erinrat dessa ojämnheters betydelse i hög grad ha överdrivits. I allmänhet gälla anmärkningarna vissa brottsfall, vilkas förekomst är ganska ringa. De slutsatser, som härav böra dragas, innebära enligt min mening icke, att frågan om dagsbotssystem bör förfalla, utan gå snarare i den riktningen, att ifrågavarande ojämnheter böra avlägsnas genom ändringar i de författningar, varom här är fråga. Härvid bör från de övriga bötesbrotten särskiljas de förseelser, i fråga om vilka dagsbotssystemet icke bör äga tillämpning. Då gränsen för de till dagsbotssystemet icke hänförliga brotten enligt departementsförslaget dragits vid ett bötesmaximum av trehundra kronor, skulle en sådan överarbetning, som uppenbarligen endast kan ske efter hand, ha till syfte å ena sidan att beträffande ordningsförseelserna sänka bötesskalan, i den mån den överskrider nu angivna maximum, samt å den andra att i fråga om vissa av övriga bötesbrott, där bötesskalan icke nu överstiger samma maximum, låta dagsbotssystemet träda i tillämpning.

På grund av de mot departementsförslaget framställda erinringarna anser jag dock vissa jämkningar i förslaget böra vidtagas.

Vad då först angår dagsbotsområdets avgränsning beträffande brott inom strafflagen ha bland andra Svea och Göta hovrätter ansett dagsbotsområdet kunna väsentligen utvidgas, därvid Svea hovrätt förordat en gränsdragning vid bötesmaximum av etthundra kronor. Även professor Thyren har framställt anmärkning av i viss mån enahanda innebörd. De sålunda gjorda erinringarna synas mig grundade, och jag förordar därför en sådan utformning av förslaget, att dagsbotsområdet beträffande strafflagen i ej ringa mån utvidgas.

Beträffande därefter spörsmålet om dagsbotssystemets avgränsning inom specialstraffrätten, har jag icke ansett tillräckliga skäl föreligga att frångå den vid ett bötesmaximum av trehundra kronor dragna gränslinjen, vilken även blivit tillstyrkt av professor Thyren.

För att utjämna motsättningen mellan de båda bötesystemen hade såväl i 1927 års förslag som i departementsförslaget upptagits den förutnämnda regeln, att vid utmätande av bötesstraff utanför dagsbotsområdet skäligt avseende skall fästas vid den sakfälldes ekonomiska villkor. För de anmärkingar, som ur principiell synpunkt kunna riktas mot en dylik bestämmelse och jämväl kommit till uttryck i några av de avgivna yttrandena, har jag redan tidigare redogjort. Med den utvidgning av dagsbotsområdet, som jag nu förordat, synes behovet av en dylik bestämmelse icke vara alltför kännbart. Härtill kommer, med hänsyn till nu ifrågavarande brottsgruppers talrika förekomst, den rent praktiska invändningen, att tillämpningen av en dylik bestämmelse skulle i hög grad taga domstolens tid i anspråk. Den utjämnande betydelsen av bestämmelsen i fråga torde ej heller kunna skattas allt för högt. På skäl, som jag nu anfört, har jag ansett bestämmelsen böra utgå. Med denna min ståndpunkt har emellertid inställt sig spörsmålet, huruvida icke någon annan utväg erbjöde sig för

att åvägabringa den önskvärda utjämningen mellan de båda systemen. Att en sådan utjämning bör eftersträvas ligger i öppen dag, ej minst efter den utvidgning av dagsbotsområdet, som jag nyss förordat. Jag har därvid stannat vid att föreslå en mindre avvikelse från dagsbotsprincipen. Denna avvikelse innebär, att en jämkning må kunna ske av dagsbotsbeloppet i sådana fall, då brottet är ringa. En sådan jämkning är väsentligen betingad av att i vår straffrätt icke genomförts en gruppering av bötesbrotten med hänsyn till deras karaktär av ordningsföreseelser eller verkliga brott. I den mån vid omarbetning av i synnerhet specialstraffrättens brottsbegrepp denna synpunkt vinner beaktande, kommer behovet av en dylik jämkningsregel att bliva mindre.

Inom lagrådet ha förenämnda tre ledamöter anført, att avgränsningen av dagsbotsområdet inom allmänna strafflagen syntes ha genomförts på ett lyckligt sätt samt att i fråga om specialstraffrätten, där dagsbotsområdet måste bestämmas genom en allmän regel, någon lämpligare sådan än den föreslagna icke syntes stå till buds. En på sådant sätt genomförd avgränsning kunde tydligen icke medföra i allo tillfredsställande resultat. Sålunda komme vissa brott, som till sin art och svårighetsgrad stode de från området uteslutna nära och understundom framstode såsom huvudsakligen ordningsföreseelser, i vilket avseende hänvisades särskilt till vägtrafikstadgan*, att falla inom dagsbotsområdet. För sådant fall öppnades genom den föreslagna jämkningsregeln möjlighet för domstolarna att vid lagtillämpningen mildra de ojämnheter, som eljest skulle uppstå. Särskilt med hänsyn till denna regel vore de ojämnheter, som syntes vara oundvikliga vid gränsdragningen genom specialstraffrätten, ej av beskaffenhet att vålla allvarligare betänkligheter. Olägenheten därav, att samtidigt skulle föreligga till tillämpning två olika bötessystem, dock inom väsentligen artskilda rättsområden, syntes ej vara alltför stor. De rörande gränsen mellan de båda bötessystemen givna reglerna vore enkla och klara, och efter några års förlopp syntes faran för misstag vara övervunnen.

Den fjärde ledamoten av lagrådet anförde bland annat: Beträffande den utformning, som i förslaget givits åt de nya stadgandena, syntes mot densamma föga vara att erinra. Visserligen finge det anses som en olägenhet, att jämte dagsbotssystemet den nuvarande metoden med direkta penningböter fortfarande skall tillämpas inom ett väsentligt område av strafflagstiftningen eller beträffande vad som ansetts vara att beteckna såsom polisföreseelser. Med kännedom om det material, som exempelvis polisdomstolen i Stockholm hade att dagligen avarbeta, syntes det emellertid redan av praktiska hänsyn vara uteslutet att nu förorda en utvidgning av dagsbotens tillämpningsområde till polisföreseelserna. Med tillfredsställelse borde hälsas den i remitterade förslaget tillkomna bestämmelse, varigenom möjlighet gäves att jämka dagsbotsbeloppet, då brottet vore ringa.

Med ledning av statistiska uppgifter, som inhämtats dels från underdomstolarna och dels från statistiska centralbyrån, har departementschefen vid re-

Lagrådet.

*Statistik
ang. dags-
botsområdet.*

* Att beträffande vägtrafikstadgan en ändring åsyftas, se ovan sid. 42.

missen till lagrådet av ifrågavarande lagförslag beräknat, att vid tillämpning av dessa förslag under ett år böter skulle komma att ådömas i dagsböter för omkring 46,000 sakfällda och direkt i penningar för omkring 50,000 sakfällda. Vid genomförande av de ändringar i vägtrafikstadgan, som departementschefen senare förordat, skulle emellertid ytterligare omkring 7,000 bötesstraff undantagas från dagsbottsområdet. Man kan således under denna förutsättning beräkna att under dagsbottsområdet skulle komma omkring 40 procent av alla bötesstraff.

Dagsbotts- skalan.

Såsom ovan nämnts innebära förslagen, att för såväl strafflagens som specialstraffrättens del nuvarande bötesminima å lägre belopp än 50 kronor icke erhålla någon motsvarighet under dagsbotssystemet ävensom att inom specialstraffrätten alla maxima över 300 kronor samt inom strafflagen alla maxima över 200 kronor och några å lägre belopp upphöra att gälla. För de fall, då maxima sålunda lossas, skulle icke komma att gälla något maximum för bötesstraffet annat än det, som ligger däri, att antalet dagsböter icke kan överstiga 120 och dagsbotsbeloppet icke 300 kronor.

I den förenämnda promemorian yttrades i detta avseende bland annat:

I fråga om dagsbotsskalan torde det vara uppenbart, att betydande fördelar skulle uppnås, därest denna skala kunde helt frigöras från gällande bötessatser och domaren alltså erhöle frihet att utmäta dagsböternas antal efter brottets svårhet inom ett allmänt gällande maximum. Någon anledning att i ett dagsbotssystem hålla fast vid en böteskala, som företedde så väsentliga brister, att för brott av samma svårhetsgrad gällde de mest skilda straffsatser, beroende på om brottet vore straffbelagt i strafflagen eller ej, eller om straffet vore att finna i en författning av äldre eller yngre datum, kunde givetvis icke föreligga. Den ledning för bestämmande av bötesbeloppet med hänsyn till brottets svårhet, som ett så beskaffat bötesystem erbjöde, vore av föga värde. Vid en nyordning på detta område torde det därför vara en uppgift av största vikt att tillika söka få till stånd en för hela dagsbottsområdet gemensam, enhetlig skala och därmed i ett slag rätta till de oegentligheter, som under tidernas lopp insmugit sig. Lika litet som det ursprungligen föreläge någon skillnad mellan bötesskalor för brott enligt strafflagen och inom specialstraffrätten, lika litet funnes skäl att i ett nytt bötesystem upprätthålla en sådan skillnad, blott bötesskalans spännvidd gjordes så stor, att däri lämnades tillräckligt utrymme för utmätande av straff enligt de olika svårhetsgrader, brotten kunde förete. Om vidare, såsom hos oss, förvandling till fängelse skulle ske efter en fix skala, borde tillses, att bötesstraffets variation så långt ske kunde betingade motsvarande förändring av förvandlingsstraffet. Enligt gällande rätt motsvarade ett bötesstraff av exempelvis 1,200 kronor enahanda förvandlingsstraff som 5,000 eller 10,000 kronor. I ett dagsbotssystem vore det däremot icke någon mening i att låta märkbart olika antal dagsböter motsvaras av samma förvandlingsstraff. Vid övervägande av de olika på denna fråga inverkan omständigheter och då det icke syntes låta sig göra att i detta sammanhang ändra grunderna för bötesförvandlingen, hade det funnits lämpligt att föreslå en skala från och med en till och med etthundratjugu dagsböter, därvid varje dagsbot skulle vid förvandling till fängelse enligt den i strafflagen angivna förvandlingsskalan anses svara mot tio kronor. Enligt denna förvandlingsregel komme, fränsett förvandlingsstraffets bas av 3 dagar, två dagsböter att i stort sett svara mot en dags fängelse. Med en så anordnad skala vunnes tillika, att för

brott enligt strafflagen — i huvudsaklig anslutning till vad gällde före 1922 års förvandlingsskala — förvandlingsstraffet kunde liksom inom specialstraffrätten uppgå till 60 dagars fängelse.

Vissa av de hörda domstolarna — däribland Göta hovrätt — hava erinrat, att en enhetlig skala inom hela dagsbotsområdet icke, såsom de nu befintliga böteslatituderna, gäve uttryck för lagstiftarens uppfattning om de olika brottens skiftande svårhetsgrader. Till följd härav berövades samhället det icke obetydliga medel till rättskänslans vidmakthållande, som den redan i lagstiftningen gjorda graderingen av brotten innebure. Och domaren saknade vid straffets utmätande den ledning, som förefintligheten av en för brottet avsedd särskild böteskala skulle givit. För att komma till ett riktigt resultat bleve domaren nödsakad att för varje brottstyp själv tillskapa en skala, enligt vilken antalet dagsböter skulle bestämmas. Å domaren komme således att överflyttas en uppgift, som egentligen tillkomme lagstiftaren. Att härigenom en besvärande osäkerhet och ojämnhet vid lagtillämpningen skulle uppkomma vore tydligt.

Departementschefen anförde i detta hänseende:

Vid en partiell reform som den nu ifrågasatta ligger nära till hands att omedelbart anknyta den skala, efter vilken vid ett dagsbotssystem brottets svårhet skall utmätas, den s. k. dagsbotsskalan, till de för varje brottsart nu gällande böteskalorna. Denna väg hade ock följts uti 1927 års förslag, enligt vilket varje dagsbot svarade mot en penningbot av fem kronor och dagsbotsskalan, i förhållande till strafflagens allmänna böteskala, alltså erhöll en latitud från och med en till och med etthundra dagsböter. Med den begränsning av dagsbotsområdet, som nämnda förslag uppställde, torde denna anordning ha varit befogad. Däremot synes denna fråga komma i ett helt annat läge vid den nu föreslagna utvidgningen av dagsbotsområdet till jämväl specialstraffrättens bötesbrott. Strafflagens och specialstraffrättens bötesskalor förete i många fall väsentliga skiljaktigheter. Dessa skiljaktigheter bero i allmänhet mindre på de särskilda brottsarternas olika karaktär utan fastmer av det förhållandet, att de olika författningarna tillkommit vid skilda tider och att åsikterna därunder växlat i fråga om domarens större eller mindre bundenhet vid straffmätningen. I de författningar, som härleda sig från 1700-talet, voro liksom i 1734 års lag böterna huvudsakligen bestämda till fixa belopp. Först under början av 1800-talet infördes mera allmänt böteslatituder, såsom ock skett i 1864 års strafflag. De författningar inom specialstraffrätten, som tillkommo under senare delen av 1800-talet, ha i allmänhet tagit strafflagen till förebild. I lagar och författningar, som utfärdats under de två senaste årtiondena, ha därjämte böteslatituderna alltmera vidgats.

Av det nu anförda framgår, att de olika författningarnas bötesstraff icke utgöra någon tillfredsställande eller enhetlig grund för en jämförelse mellan de skilda brottsarterna inbördes i fråga om svårhetsgraden. Med hänsyn härtill torde den uppfattning, som uttalats särskilt av Göta hovrätt i dess yttrande, att den i de olika författningarna gjorda graderingen av brotten vore av

*Departements-
chefen.*

betydelse som ett medel till rättskänslans bevarande, innefatta en påtaglig överdrift. I varje fall kan denna uppfattning icke numera tillerkännas berättigande i fråga om äldre författningar, vilkas bötesatser äga ett i allmänhet lågt maximum. I någon mån annorlunda är förhållandet med vissa författningar från senare tid med jämförelsevis höga såväl bötesminima som bötesmaxima. Dessa högt liggande latituder ha uppenbarligen en ej ringa betydelse ur allmänpreventiv synpunkt. Särskilt torde detta gälla i fråga om bötesminima. Vad de sistnämnda angår synas därför alla skäl tala för att de bibehållas i dagsbotsskalan. I fråga om de höga maxima torde ett motsvarande behov däremot icke föreligga. Anledningen till dessa torde i allmänhet ha varit att därunder skulle rymmas hänsyn till den sakfällades ekonomiska ställning. Vid dagsbotssystemet kommer emellertid denna synpunkt ännu mera till sin rätt uti dagsbotsbeloppet, och detta system medför därför härutinnan en ej oväsentlig förstärkning av straffbudets allmänpreventiva verkan.

På grund av vad jag sålunda anfört anser jag att hela dagsbotsområdet bör ställas under ett enhetligt maximum och alltså dagsbotsskalan härutinnan frigöras från gällande bötesatser. Däremot torde den gradering av vissa brott, som lagstiftaren velat utmärka genom utsättande av särskilt minimum, icke böra lämnas utan beaktande. Från den enhetliga dagsbotsskalans minimum torde därför undantag böra ske för de fall, då bötesminimum enligt nu gällande latitud uppgår till något mera avsevärt belopp. Detta belopp har i departementsförslaget satts vid femtio kronor och synes mig såsom väl avvägt alltjämt böra bibehållas.

Efter övertägande av *dels* behovet av differentiering, *dels* de ovan omnämnda grunderna för dagsbotsbeloppets bestämmande och *dels* sambandet med förvandlingsstraffet, förordade departementschefen därefter att skalan bestämdes så som skett i departementsförslaget eller från och med en till och med 120 dagsböter.

Lagrådet. Inom lagrådet anfördes i denna fråga från de tre ovannämnda ledamöternas sida:

Det nu framlagda förslaget innefattar även såtillvida ett framsteg i förhållande till 1927 års förslag, att för de särskilda brotten dagsbotsskalan ej förknippas med nu gällande, i penningar bestämda bötesatser. Härigenom minskas i viss mån frestelsen att vid straffmätningen taga till utgångspunkt ett efter gällande bestämmelser beräknat bötesstraff, vilket förvandlas i motsvarande antal dagsböter. Å andra sidan har genom borttagandet ur allmänna strafflagen av bötesmaxima för brott, som falla inom dagsbotsområdet, den ledning vid bedömandet av de olika brottsarternas inbördes svårhet, som genom dessa maxima givits av lagstiftaren, försvunnit. Endast i ett fåtal fall lämnas sådan ledning genom de i dagsböter fastställda minima. Vad specialstraffrätten angår skola visserligen de bötesatser, som falla inom dagsbotsområdet — fränsett stadgandet rörande omräkning av minima å minst femtio kronor — upphöra att äga tillämpning. Men de i de olika författningarna kvarstående latituderna komma dock, särskilt om de äro av nyare datum, att

innefatta en värdefull anvisning beträffande lagstiftarens uppfattning om de olika förbrytelseernas inbördes straffbarhet, åtminstone då det är fråga om förbrytelser, som behandlas i samma författning.

Det torde numera knappast råda någon meningsskiljaktighet därom, att vid bestämmande av bötesstraff hänsyn bör tagas till den tilltalades ekonomiska förhållanden. En sådan grundsats påkallas icke blott av rättvisa och billighet utan jämväl av samhällets intresse, att bötesstraffet skall erhålla effektivitet även när det gäller ekonomiskt välsituerade personer. Domstolarna torde också redan nu i ej ringa utsträckning söka tillämpa denna grundsats. Det lär dock icke kunna bestridas, att hänsyn till de ekonomiska förhållandena icke för närvarande tages och på grund av gällande lagstiftning icke kan tagas i sådan utsträckning som önskvärt vore. Redan vid behandlingen av 1927 års förslag om dagsbotssystemets partiella införande uttalade sig utskottet också för bötesstraffets reformering i denna riktning. Såsom skäl för det då framlagda förslagets avstyrkande anförde utskottet i främsta rummet, att vissa för rättskänslan synnerligen stötande konsekvenser skulle följa av att dagsbotssystemets tillämpning begränsades till strafflagen eller rättare till en del av denna. Utskottet ansåg då icke nödigt att taga ställning till frågan, om dagsbotsprincipen överhuvud taget borde tillämpas vid bötesstraffs bestämmande eller huruvida en generell regel om hänsynstagande vid böters utmätande till de sakfällas ekonomiska villkor kunde vara tillfyllest för tillgodoseende av berörda, enligt utskottets mening riktiga grundsats.

Utskottet.

Utskottet kan icke heller genom den utredning, som med förevarande proposition förebragts, känna sig övertygat därom, att ett dagsbotssystem nu bör genomföras och givas företräde framför en enkel regel av nämnda innebörd. Om än förslaget om dagsbotssystemets införande nu framträder i ett väsentligt annorlunda skick än 1927, kunna dock även mot detta förslag enligt utskottets uppfattning riktas allvarliga anmärkningar.

Förslagets grundtanke är, såsom nämnts, att bötesådomandet uppdelas i två akter. Domstolen har först att efter brottets beskaffenhet och med hänsyn till alla de omständigheter, som inverka på straffvärdheten, bestämma det *antal dagsböter*, minst en och högst 120, som den tilltalade skall erlægga. Därefter skall domstolen, efter uppskattning av den tilltalades betalningsförmåga och alla därpå inverkan omständigheter, bestämma *beloppet av varje dagsbot*. Härmed avses i stort sett det belopp, som den tilltalade med hänsyn till sin betalningsförmåga skäligen bör böta om dagen. Beloppet må emellertid icke sättas lägre än en krona och icke högre än 300 kronor. Kunna böterna icke gäldas, är förvandlingsstraffet direkt beroende av antalet dagsböter. Detta system skulle i princip gälla för alla böter, såväl inom som utom strafflagen. Vissa undantag göras dock, bland annat för vad som betraktats såsom ordningsföreseelser. För specialstraffrättens del skulle därvid bliva avgörande, huruvida brottet enligt gällande författningar faller under en böteskala med högre maximum än 300 kronor. För de undantagna ordningsföreseelserna bibehållas

de bestämda bötesmaxima. I övrigt skola alla nu gällande bötesmaxima upphöra att gälla.

Det har framhållits, att den föreslagna uppdelningen av bötesådömandet vore konstlad och aldrig läte sig rätt genomföras. Anmärkningen kan enligt utskottets mening icke fränkännas berättigande. Redan då domstolen har att bestämma antalet dagsböter, måste domstolen, om den vill komma till ett rättvist resultat, taga hänsyn även till betalningsförmågan. Antalet dagsböter kan med andra ord icke bestämmas oberoende av prövningen om dagsbotsbeloppets storlek. Å andra sidan kan domstolen vid bestämmande av dagsboten icke undgå att taga i betraktande, huru många dagsböter, som skola ådömas. Äro dessa färre, medgiva tydligen hänsynen till den sakfälldes betalningsförmåga bestämmande av en vida större dagsbot än om uppemot 120 dagsböter skola utdömas. Såväl på grund av nu angivna omständigheter som av andra skäl ligger det tydligen nära till hands, att även under dagsbotssystemet själva bötesbeloppet framstår som det primära, som domstolen avväger med hänsyn till alla inverkan omständigheter, och att dagsbotsantalet och dagsbotsbeloppet därefter konstrueras fram. Förslaget lämnar alltjämt i stor utsträckning utrymme för en dylik tillämpning. Då innebörden av begreppet dagsbot knappast kan väntas klart ingå i allmänna medvetandet, lärer såväl den dömde som allmänheten endast komma att fästa sig vid vilket bötesbelopp, som skall utgivas, och dettas tudelning torde även för allmänheten komma att förefalla konstlad.

De nu gjorda erinringarna av mera allmän innebörd framträda med ökad skärpa därigenom att dagsbotssystemet skulle tillämpas endast vid vissa brott och den nuvarande ordningen i övrigt alltjämt gälla. Att de s. k. ordningsföreseelserna redan av praktiska skäl i stor utsträckning måste undantagas från tillämpningen av dagsbotssystemet, är uppenbart. Det har visserligen allmänt vitsordats, att den gräns för dagsbotsområdet, som i förslaget drages, är mera rationell än enligt 1927 års förslag, i synnerhet såtillvida att de svårare brotten utanför strafflagen nu lagts under dagsbotssystemet. Men även med det föreliggande förslaget framträda många stötande konsekvenser av gränsdragningen. I själva verket torde det vara en olöslig uppgift att genomföra en sådan gräns utan en fullständig omarbetning av hela specialstraffrätten. Olägenheterna med det framlagda förslaget framträda i synnerhet på det sättet, att dagsbotssystemet skulle tillämpas även vid ganska bagatellartade förseelser, endast därför att de för närvarande falla under en böteskala med högre maximum än 300 kronor, t. ex. 500 kronor, under det att vid många förseelser av likartad natur direkta penningböter skulle ådömas, endast därför att bötesmaximum härför satts till 300 kronor eller lägre belopp. Såsom departementschefen i annat sammanhang påpekar bero de nu gällande bötesskalornas olika maxima ofta endast därpå, att författningarna tillkommit på skilda tider, och utgöra dessa bötesskalor icke någon tillfredsställande eller enhetlig grund för en jämförelse mellan de skilda brottsarterna inbördes i fråga om svårhetsgraden. En mångfald exempel härför kan hämtas från de vid propositionen fogade förteckningarna. För allmänheten skulle det enligt utskottets mening

ofta te sig oförklarligt, att i det ena fallet de i författningarna utsatta maxima icke skola gälla och böter utdömas i dagsböter, kanske till avsevärda belopp, medan i det andra fallet vanliga böter ådömas inom de i författningarna givna begränsade bötesskalorna. Särskilt egendomligt skulle detta förefalla, då en person samtidigt dömes för flera förseelser av olika slag. Ibland skulle det även kunna bliva så, att domstolen nödgades utdöma högre bötesstraff för ett ringare brott utanför dagsbotsområdet än för ett svårare inom dagsbotsområdet. Ett praktiskt exempel härpå, ägnat att belysa dessa anmärkningar, är det fall, som också i propositionen omnämnes, att en helt obemedlad person samtidigt lagföres för fylleri och våldsamt motstånd mot polis. Personen ifråga har kanske tidigare upprepade gånger dömts för fylleri och straffet förut satts högre än 50 kronor. Domstolen kan då knappast för det nya fylleribrottet utmäta lägre straff än förut. För motståndet mot polis skola böter ådömas enligt dagsbotssystemet. Samma domstol tillämpar måhända en viss praxis vid bestämmande av dagsbotsantalet för normalfallen av sådana brott; vida svårare fall ha kanske förut straffats med 30 eller 40 dagsböter. Skall dagsbotsantalet verkligen, såsom avses, utgöra en måttstock på svårhetsgraden, har domstolen svårt att för denna person utdöma större antal dagsböter, i synnerhet som detta skulle verka höjande på förvandlingsstraffet för det fall att böterna icke kunna gäldas. Bötesstraffet för det våldsamma motståndet bleve då för denna person, vars dagsbot icke kan sättas högre än en krona, lägre än fylleristraftet.

Härmed sammanhänger en annan allvarlig betänklighet mot förslaget, nämligen den att bötesstraffen för det stora flertalet bötesdömda torde komma att avsevärt sänkas, till men för straffets avskräckande verkan. Farhågor härutinnan ha allmänt uttalats. Visserligen ha dessa i någon mån undanröjts genom fastställande av ett minimum för dagsbotsbeloppet av en krona. För exempelvis den arbetslöse blir emellertid bötesmaximum för alla brott endast 120 kronor och ofta kan icke tillnärmelsevis detta belopp utdömas, alldenstund antalet dagsböter skall bero på brottets beskaffenhet och vara normerande för förvandlingsstraffet. Det kan på grund härav vara fara värt, att domstolarna beträffande dessa obemedlade personer nödgas tillgripa fängelsestraff i stället för bötesstraff, då även fängelse ingår i straffskalan, en konsekvens av lagstiftningen, som synes föga överensstämma med de strävanden, varpå densamma uppbyggts.

Detsamma kan sägas om de konsekvenser, som denna lagstiftning skulle få för fullföljdsrätten från hovrätt till högsta domstolen. Härom gäller beträffande brott, vilka i lag äro belagda endast med böter, att den dömdes rätt till fullföljd är beroende av, huruvida de ådömda böterna (sammanlagda med eventuellt skadestånd) uppgå till 1,500 kronor. Efter dagsbotssystemets införande skulle det ej sällan kunna inträffa, att för brott av samma svårhetsgrad en mindre välsituerad person dömdes till böter under 1,500 kronor men en burgnare person till böter å 1,500 kronor eller högre belopp. Den senare finge från hovrätten till högsta domstolen fullfölja ett dylikt mål, den förre icke. Även om denna konsekvens står i överensstämmelse med de bestämmelser rörande

den s. k. summa revisibilis, som gälla för andra mål, skulle den här komma att verka särskilt stötande.

Utskottet vill slutligen erinra om den väsentligt ökade arbetsbörda för domstolarna, som bestämmande av dagsbotsbeloppet måste medföra. Skall man icke i detta avseende gå så schablonmässigt till väga, som i Finland synes ha blivit fallet, lär en väsentligt ökad utredning i bötesmålen bli nödvändig. Åtskilligt obehag och föga önskvärda konsekvenser synas även kunna följa av, att de tilltalades ekonomiska förhållanden i alla mål, där dagsbotssystemets tillämpning kan komma i fråga, dragas inför offentligheten vid domstolarna. Inhämmande från arbetsgivarna av nödiga upplysningar angående tilltalade, som äro arbetsanställda, å vilket tillvägagångssätt i propositionen gives anvisning, skulle ofta för de tilltalade kunna medföra olägenheter, som icke få underskattas. Jämväl själva bestämmandet av dagsboten för olika personer kan lätt, även om domstolarna därvid söka förfara med största noggrannhet, giva anledning till missnöje och klagomål samt därmed också till minskat förtroende för domstolarna.

En del av de nu framställda anmärkningarna mot dagsbotssystemet kan visserligen göras även mot den s. k. enkla regeln. En ökad utredning rörande de ekonomiska förhållandena blir exempelvis alltid av nöden, vilken ordning för hänsynstagande till betalningsförmågan man än väljer. Det synes dock utskottet uppenbart, att den enkla regeln såväl med hänsyn till utredningen som i andra avseenden skulle verka avsevärt smidigare och naturligare än dagsbotssystemet. Det behov av differentiering efter betalningsförmågan, som föreligger, skulle ändock kunna vinnas. De skäl, som anförts mot den enklare ordningen, synas till stor del vara av mera teoretisk natur och kunna enligt utskottets mening icke uppväga de stora olägenheter, som — i synnerhet vid en partiell reform — skulle vara förenade med dagsbotssystemets införande. Det bör också påkalla synnerlig uppmärksamhet, att den enklare ordningen sedan länge gällt exempelvis i Norge och Tyskland utan att där, enligt vad i propositionen upplyses, några önskemål om ändringar gjort sig gällande, samt att man i Danmarks nya strafflag förlidet år valt samma ordning. I dessa länder prövar domstolen samtidigt med bötesdomen, vilket förvandlingsstraff som, i händelse böterna icke gäldas, skall träda i deras ställe. Skulle den enkla regeln i vårt land införas såsom en partiell reform av bötesstraffet, synes det utskottet tänkbart, att den nuvarande fasta förvandlingsskalan kunde tillsvärdare bibehållas och att denna behövde frångås endast då domstolen vid mera pregnanta fall uttryckligen förklarade att ekonomin inverkat i höjande eller sänkande riktning.

Den föreliggande frågan om bötesstraffets proportionalisering borde tydligen helst lösas i samband med den fullständiga revision av strafflagstiftningen, varom för närvarande utredning pågår. Ursprunget till hela denna utredning ligger i riksdagens skrivelse 1908 angående bötesstraffets reformering. Utskottet skulle måhända icke ansett betänkligheter ur denna synpunkt möta, om det nu gällt att utan avvaktan på strafflagsreformen införa den enkla regeln i en eller annan form, i synnerhet som detta icke skulle behöva framstå såsom någon

så genomgripande ändring i vad som för närvarande gäller. Annorlunda ställer sig saken, då det nu föreslås att inpassa dagsbotssystemet i vår nuvarande strafflagstiftning. Även om dagsbotssystemet möjligen vid en allmän strafflagsreform kan finnas ändamålsenligt, synes det utskottet klart, att man icke vid en partiell reform bör välja ett system av så genomgripande och invecklad natur utan tillsvidare bör försöka en enklare ordning.

Av nu anförda skäl vill utskottet avstyrka de framlagda lagförslagen i vad dessa innebära dagsbotssystemets införande. Mot stadgandet, att anstånd med böters gäldande och avbetalning av böter skall kunna medgivas i den ordning och under de villkor, som Konungen bestämmer, har utskottet icke i och för sig haft något att erinra. Med hänsyn till de konsekvenser, som dessa frågor medföra i avseende på förvandlingsstraffet, finner utskottet emellertid att dessa böra göras till föremål för förnyad utredning, innan förslag härom kunna av riksdagen antagas.

Under återopande av vad sålunda av utskottet anförts får utskottet hemställa,

att förevarande proposition måtte av riksdagen lämnas utan bifall.

Stockholm den 8 maj 1931.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Åkerman*, greve *Spens*, *Klefbeck*, *Svenson* i *Eskhult**, *Jonsson* i *Lycksele*, *Forssell**, *Hjalmarsson* och *Nordborg*;

från andra kammaren: herrar *Björkman*, *Nilsson* i *Antnäs*, *Christenson** och *Sjögren*, fru *Östlund* samt herrar *Bergström* i *Bäckland*, *Olsson* i *Mellerud* och *Jonsson* i *Risinge*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation:

av herrar *Åkerman*, *Klefbeck*, *Jonsson* i *Lycksele*, *Hjalmarsson* och *Sjögren*, fru *Östlund* samt herrar *Olsson* i *Mellerud* och *Bergström* i *Bäckland*, vilka ansett att utskottets utlåtande från och med det stycke å sid. 49, som har kant-rubriken *Utskottet*, bort erhålla följande lydelse:

»Riktigheten av principen om bötesstraffets anpassning efter den sakfäll-des betalningsförmåga, å vilken princip riksdagens skrivelse år 1908 angående reformering av bötesstraffet vilade, lärer icke kunna bestridas. Däremot hava

meningarna visat sig delade i fråga om lämpligaste sättet för principens förverkligande. Härvid hava två huvudsystem, dagsbotssystemet och den s. k. enkla regeln, trätt i förgrunden. Hos oss har dagsbotssystemet förordats av strafflagskommissionen i dess år 1923 avgivna betänkande och även upptagits i 1927 års till riksdagen avlåtna proposition till böteslag. Emellertid lämnade riksdagen frågan om de två systemens inbördes företräde oavgjord.

Då nu åter till avgörande föreligger förslag om bötesstraffets reformering, vill utskottet, som anser denna reform så trängande att den icke bör uppskjutas i avbidan på en fullständig revision av strafflagstiftningen, först till bedömande upptaga frågan, huruvida åt det system, varå det nu framlagda förslaget uppbyggts, nämligen dagsbotssystemet, bör givas företräde framför den av motståndare till detta system förordade s. k. enkla regeln. Härvid är då först att märka, att, såsom departementschefen och lagrådet anført, därest vid bötesstraffets bestämmande en *verklig* avvägning efter betalningsförmågan skall inom den enkla regelns ram genomföras, ger regeln anledning till åtskilliga anmärkningar. Enär med den enkla regeln bötesbeloppet utmätas med hänsyn till såväl brottets svårhetsgrad som till den sakfälldes betalningsförmåga, ger domen icke någon säker ledning i fråga om domstolens bedömande av den i det särskilda fallet föreliggande brottligheten. Ett fast förhållande mellan bötesbelopp och förvandlingsstraff kan därför ej i lag bestämmas. Förvandlingsstraffet måste i det särskilda fallet fastställas efter brottets svårhetsgrad med bortseende från det högre eller lägre utmätande av straffet, som varit beroende av den tilltalades större eller mindre betalningsförmåga. Den enkla regeln måste förknippas med föreskrift om särskilt bestämmande i domen av det förvandlingsstraff, som, i händelse böterna ej gäldas, skall träda i deras ställe. Brottlighetsgraden skulle således komma till uttryck i domen genom det där utsatta, på förhand bestämda förvandlingsstraffet. Denna konsekvens av den enkla regeln har tagits i dansk, norsk och tysk lagstiftning. Även åtskilliga av de myndigheter, som förordat den enkla regeln, hava beaktat behovet av förvandlingsstraffets bestämmande i domen. Men då således även med den enkla regeln en differentiering måste ske mellan brottets svårhetsgrad, uttryckt i förvandlingsstraff, och den högre eller lägre bötesatts, som bör tillämpas med hänsyn till den tilltalades ekonomiska förhållanden, måste i varje föreliggande fall en särskild prövning ske av den tilltalades betalningsförmåga. Denna prövning skulle komma att väsentligen sammanfalla med den prövning, som erfordras för dagsbotsprincipens tillämpning. Att brottlighetsgraden kommer till uttryck ej i det ådömda bötesstraffet utan i ett särskilt utmätt förvandlingsstraff, är oegentligt och ägnat att förringa bötesstraffets ställning såsom självständig straffart. Bötesdomens avfattning skulle vidare ej låta den rättvisa, man vill förverkliga genom böternas bestämmande efter den tilltalades betalningsförmåga, klart framstå utan måhända snarare framkalla föreställningen om en ny orättvisa, nämligen att den fattige måste avtjäna sina böter med långt flera fängelsedagar än den rike. De ovan angivna olägenheter, som äro förbundna med den enkla regeln, undvikas på ett tillsynes lyckligt sätt genom det föreslagna dagsbotssystemet. Såsom första led i straffmätningen framstår bestämmandet av brottets svårhetsgrad genom straf-

fets ådömande i ett visst antal dagsböter och därefter följer uppskattningen av den tilltalades betalningsförmåga, enligt vilken dagsbotens belopp fastställs. Härigenom erhålles i domen ett klart uttryck för de båda från varandra skilda faktorer, som äro avgörande för straffets bestämmande, och förvandlingsstraffet kan direkt anknytas till dagsbotsantalet.

Bland de erinringar, som riktats mot dagsbotssystemet, torde de vara betydelsefullast, som avse dels svårigheten att för straffmätningen stadga en ny bötesenhet, dagsboten, och dels den ökade arbetsbörda för domstolarna, som den för dagsbotsbeloppets fastställande erforderliga utredningen kan befaras medföra.

Härutinnan vill utskottet, likaledes i anslutning till departementschefen och lagrådet, framhålla att enligt den uppfattning, som ligger till grund för förslaget, torde i allmänhet dagsboten böra motsvara det belopp, som den sakfällde med avseende å egna nödiga behov, försörjningsskyldighet mot annan och övriga ekonomiska förhållanden kan av sin medelinkomst för dag med iakttagande av den allra största sparsamhet avstå till betalning av böterna, d. v. s. en dagsbot är det belopp, som den sakfällde med hänsyn till sin betalningsförmåga skäligen bör böta om dagen. De särskilda hänsyn, som i vissa ej alltför vanliga fall måste tagas vid betalningsförmågans bestämmande, lämnas här å sido. Med utgångspunkt från en sådan föreställning om dagsbotens innebörd, vilken icke synes sakna konkretion och står väl tillsammans med benämningen dagsbot, bör bötesstraffets utmätande efter brottets svårhetsgrad i ett visst antal dagsböter icke möta alltför stora svårigheter. Domaren har att fråga sig, huru många dagar den tilltalade skäligen bör vara underkastad den yttersta sparsamhet för att genom betalning för dag sona vad han brutit. Även om tankegången till en början är våra domstolar främmande, visar dock erfarenheten, att när förtrogenhet vunnits med en ny legislativ tanke, befarade svårigheter så småningom försvinna. Vad åter angår farhågorna, att dagsbotsbeloppets beräkning skall komma att kräva en mer eller mindre tidsödande utredning av den tilltalades ekonomiska förhållanden, kunna liknande farhågor göras gällande mot varje reform, som avser att vid sidan av brottets svårhetsgrad tillerkänna den tilltalades betalningsförmåga en avgörande betydelse vid bötesstraffets utmätande. Det är väl vidare antagligt, att här liksom i Finland skall i praxis framträda benägenhet för en viss klassifikation av dagsböternas belopp efter olika befolkningsgruppers genomsnittliga inkomstförhållanden. Häremot torde så mycket mindre något vara att erinra, som en starkare differentiering inom befolkningslager med ungefär samma ekonomiska förhållanden synes böra äga rum allenast efter påtagligt välgrundade normer, såsom gift eller ogift stånd, antalet oförsörjda barn o. s. v., då eljest dagsbotsbeloppets fastställande lätt kan framkalla intryck av godtycklighet och vålla missnöje. Skulle i ett särskilt fall tillämpningen av sådana genomsnittsregler framstå såsom obillig mot den tilltalade, äger han åberopa de särskilda omständigheter, som böra föranleda nedsättning. Om åter på grund av särskilda förhållanden höjning av dagsbotsbeloppet bör äga rum, ankommer det främst på åklagaren att förebringa för betalningsförmågans bedömande erforderlig utredning, i första hand uppgift om den tilltalades taxering. Sådan utredning

är i allmänhet av nöden, då den tilltalade tillhör de förmögnare befolkningsgrupperna.

Mot dagsbotssystemet har jämväl framförts den betänkligheten, att systemet kunde befaras medföra en allmän sänkning av bötesstraffen och betaga dem deras avskräckande verkan. Uppenbarligen syftar reformen till icke blott att den förmögne skall erhålla ett efter sin betalningsförmåga avpassat straff utan jämväl att bötesstraffet skall för den mindre bemedlade utmätas så, att han med god vilja verkligen skall kunna betala böterna och ej behöva undergå fängelsestraff. Ej minst häri ligger dagsbotssystemets förtjänst. Skall denna grundtanke kunna förverkligas, föreligger obestriddigen grund för antagandet att böternas penningbelopp i vissa fall komma att bliva lägre än nu. Därmed är emellertid icke sagt, att straffets avskräckande verkan blir mindre. I samma mån som böterna avpassas efter betalningsförmågan kan kravet på deras gäldande skärpas, och brister han ändock i fullgörandet av betalningsskyldighet, erhåller han ett *förvandlingsstraff*, som — till skillnad från vad nu är fallet — blir oberoende av böternas penningbelopp och som i allt fall icke blir lägre än nu. Att böterna icke komma att oskäligt sänkas, därför torde, på sätt lagrådet jämväl framhållit, vara väl sorjt genom bestämmelserna om bötesminimum fem kronor och om lägsta belopp för dagsboten en krona.

Jämväl vill utskottet ansluta sig till förslaget om att dagsbotssystemet skall tillämpas inom hela bötesområdet, såväl allmänna strafflagens som specialstraffrättens, med undantag för de brott, som belagts med s. k. normerade böter, och för sådana ringare brott, som huvudsakligen eller i allmänhet äga karaktär av ordningsföreseelser. Visserligen kan — vad även departementschefen påpekat — en på sådant sätt genomförd avgränsning av dagsbotsområdet icke medföra i allo tillfredsställande resultat. En utväg till mildring av möjliga ojämnheter vid lagtillämpningen öppnas emellertid genom den föreslagna jämningsregeln.

I detta sammanhang erinrar utskottet därom att, enligt statsrådsprotokollet den 20 mars 1931, departementschefen förorddat, att, till förhindrande att vissa obetydliga men jämförelsevis talrikt förekommande föreseelser mot vägtrafikstadgan komme att falla inom dagsbotsområdet, nu genomföras vissa ändringar av straffbestämmelserna i vägtrafikstadgan, för vilka ändringsförslag närmare redogöres i statsrådsprotokollet (s. 98 i prop.).

Någon erinran mot vad sålunda förordats har utskottet icke att framställa.

Att förslaget lämnat möjlighet till anstånd med böters erläggande och avbetalning av böter, en reform som enstämmigt förordats av hörda myndigheter och synes innebära en väsentlig vinst i skilda hänseenden, vill även utskottet för sin del hälsa med tillfredsställelse.

Jämväl i övrigt har ifrågavarande förslag på ett enligt utskottets mening lyckligt sätt löst den bärande tanken att av rättvisa och billighet påkallad hänsyn till den tilltalades ekonomiska förhållanden tages vid bestämmande av bötesstraff utan att därför domstolens bedömande av handlingens brottslighetsgrad skjutes i bakgrunden. Då således mot de särskilda bestämmelserna i lagförslagen utskottet ej funnit anledning till anmärkning, får utskottet hemställa,

att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas.»